illo cuius oppoſitū magis cre
dit q̄ aliud· iurās etiā de illo de
quo ſimpliciter ē dubi⁹ id eſt
nō magis aſſentit vni pti q̄ al
teri peccat mortaliter q2 adducit
deū tanq̄ in teſtē iſti⁹ qd̄ neu
tro modo ē ſibi certū quod de
bet eē certum· pōt enim piuriū
eſſe abſq3 mētiri puta ſi aliq̄s
ſimpliciter dubitās iurat pti
de q̄ dubitat quā forte dicēdo
nō mētiretur q2 non h3 oppoſi
tum in mēte Aut ſaltē i aliquo
caſu vbi iurās tenetur eē cert⁹
perierat ſi non ē ibi certus· ⁊ tn̄
ſi illd̄ aſſereret ſine iuramento
credēs illd̄ pl⁹ q̄ oppoſitū nō
mētiretur piculoſū ē ergo fre
quēter hr̄e iuramēta in ore· q2
i multis ſmoīb3 ſine iuramēto
nec peccar3 q̄s vbi addito iurā
mēto peccat q̄s ⁊ gūiter ſi fiat
ex deliberacōe ꝑpt' qd̄ ē vtile il
lud ɔſiliū Math· v· Sit ſmo
veſter eſt ē· nō nō· hec de Sco·

¶ Seq̄tur nonū p̄ceptum
Nō concupiſces vxorem
proximi tui.

PReceptū nonū Nō
cōcupiſces vxorem
primi tui· Exo· xx· ⁊
Deu· v· hoc mādato
⁊ ſequēti hō in ſeipō ordiatur i
a affectib3 ¶ S3 q2 ſciencia ſeu
noticia p̄cedit affectū· ⁊ caren

cia ſciēcie neceſſarioꝝ q̄ vocat̄
ignorācia· cauſa ē multoꝝ pec
catoꝝ. Idcirco p̄mo dicenda
ſūt de ignorācia tria pn̄cipali
ter· Primo q̄d ſit· ⁊ q̄d ſcire te
nemur· ⁊ q̄tuplex eſt· Secun
do qn̄ eſt pccm̄· qn̄ aug3 vl' di
minuit pccm̄· Tercō q̄ piculo
ſa ſit ignorācia ¶ Quātum ad b
primū nōndum q̄ neceſſariū
ē de ignorātia trctare. q2 igno
rācia eſt q̄nq3 pccm̄ mortale· ⁊
ſcire ē per ɔſequēs in precepto
pt3 per illd̄ Math· xxv· Eſuri
ui ⁊ nō dediſtis m̄ mādūcare·
Et ſtati dicēt hedi vbi vidim⁹
te Eſuriētem q̄ſi diceret· Igno
rauim⁹ te paſcere in paupib⁹
S3 xp̄s dic3· q̄ diu nō feciſtis
vni de minorib⁹ iſtis. nec m̄ fe
ciſtis Et iterum diſcedite a me
maledicti in ignē eternū Idem
pt3· i· cor· xiiij· Ignorās· igno
rabitur S3 q̄ ignoratur a dō·
eſt priuatus ſigno caritatis· ⁊
damnatur cū fatuis virginib3
quib⁹ xp̄s clauſit iā ianuā di
cēs neſcio vos Idcirco orat pſ·
delicta iuuētutis mee ⁊ ignorā
cias meas ne memineris Secū
do nōndū q̄ ignorātia q̄ ē pec
catum ē p̄uacō ſcie debite quā
q̄s pōt hr̄e· ⁊ ſcire tenetur· dr̄
quā pōt hr̄e· q2 ſi eſt impoſſi
bilis: excuſat. q2 inuīcibilis· dr̄
debite. q2 ſi non cadit ſub debi
to: nō ē pccm̄ ¶ Tercō nōnd̄ c

ꝙ ex debito tenentur diuīſi diū
ſa ſcire Sūt aūt ſeptē q̄ q̄libet
adultus ſcīē tenetur. aut operaꝫ
dare ad talia addiſcendū. pria
tria pōit tho. cir de decē p̄ceptiſ
1° Primo quilibꝫ tenetur ſcire cre
dēda que in ſymbolo tenētur ⁊
docentur. de quibꝫ pͥmo p̄cep.
2° dictū eſt. ca. ij. Secundo de ſide
rāda q̄ de oracōe dominica etiaꝫ
in primo precepto dicta ſunt.
3° Tercīo opanda q̄ docent hoīes
leges. Eſt enim hō ſub triplici
lege. ſcꝫ ſub lege nature. dīma.
1° ſub lege diuina ⁊ ſb poſitiua. Lex nature nihil
aliud eſt ꝙ lumē intellectꝰ no
bis infuſum a deo. p qd cogno
ſcimꝰ q̄d vitaē. quid ve agere
debeamꝰ. Et hāc dedit nob de
us in creacōe A qua multi p ig
norantiam ſe excuſai putāt. vn̄
pſ. Multi dicunt. quis oñdit
nob bona. Rn̄dit Dauid Sig
tum eſt ſup nos lumen vultuſ
tui dn̄e. hec lex in oībus eſt. Ju
deis. paganis ⁊ xp̄ianis. Et in
clinat ad talia ⁊ ſimilia Que vul
tis ſup̄p. ſcd̄m racōem rectaꝫ ut
faciāt vobis ſup̄p. ex debito ho
mines. eadꝫ facite eis Et q̄ nō vul
tis ſup̄p. ſm rōem rectā vob fieī
ſp̄. indebite alijs ne faciatis. oē
bonū ē faciendū. nullū malū ē fa
ciedū. ⁊ ſimilia de q̄bꝫ. Ro. ij. gē
tes q̄ legē ſp̄. ſcriptā nō h̄nt na
turalit̄ ea q̄ legis ſūt faciūt. eiꝰ
modi legē non h̄ntes ipſi ſibi

ſūt lex. q̄ oñdūt opꝰ legis ſcri
ptū in cordibꝫ ſuis. teſtimoniū
reddēte illis ꝯſcientia ipōꝝ Se
2° cūdo eſt quilibꝫ ſb lege dīna q̄
traditur in ſcripturis ſacris. no
ui teſtamīti p̄cipue inter que ſū
me neceſſariū eſt ſcire decem p̄
cepta. ad que ſcienda ut dicit
Cancellariꝰ in triptito. tenetur
quilibꝫ p ſe. vel p aliū talē dili
genciā apponere p cōſeruacōe
vite ſpūalis. quā p vite corpal
ſuſtētacōe poneret ⁊ eo maiorē
quo inmortalis aīma eſt p̄ſtan
cior corpe. Rō eſt. qꝛ ſine p̄cep
toꝝ noticia nullus ꝯuenienter
pccā vitaē pōt aut ab eis reſur
gere. hoꝝ enim ignorātia ex de
ſiderio pueniens nō excuſat. ſꝫ
3° accuſat ⁊ cōdēnat Tercīo quili
bꝫ hō ē ec. ſb lege poſitia ecc̄ie.
vn̄ tho. i. iiij. di. xl. ar. vltīo. di.
Ecc̄ie p̄ceptū habꝫ eādem vim
obligādi ſic dīnū p̄ceptū. vn̄
luce decīo. qui vos audit me au
dit. ⁊ qui vos ſpnit me ſpernit
Talis lex pnūciat̄ in prochijſ
die dn̄ico. de ieiunādo. feſtiuā
do. ⁊ excoicatos vitādo. Iteꝫ in
die palmaꝝ quando indicatur
quis non debeat communicare
¶ Dubitatur hic vtrū leges
huane imponāt hoi neceſſitatē
ꝙtum ad foꝝ ꝯſcīe ſiue ſint iu
ſte. ſiue iniuſte Rn̄det thō. i. ij.
. q. xcvi. ar. iiij. leges impoſite
huānitꝰ vel ſūt iuſte vel iiuſte.

Si quidē iuſte ſint. habēt vi
obligādi in foro cōſciētie a le
ge eterna a q̄ deriuātur. vn̄ ꝓ
uer. viij. p me reges regnāt. ⁊
legū cōditores iuſta decernūt
Dicūtur aūt leges iuſte. ⁊ ex fi
ne. qn̄ ſcȝ ordinātur ad bonum
cōmune. ⁊ ex autoritate. qn̄ ſcȝ
lex data nō excedit poteſtatē
ferētis. ⁊ ex forma. qn̄ ſm equa
litatē ꝓpor cōis imponūtur ſb
ditis onerā ad bonū cōmune. Cū
enim vnꝰ homo ſit ps multitu
dinis. q̄libȝ homo hoc ipſū qḋ ē
⁊ qḋ habȝ eſt multitudinis. ſic
⁊ quelibȝ ps eſt id quod ē toti
us. vn̄ ⁊ natura aliqḋ detrimen
tū infert pti. ut ſaluet totū. Et
ſm hoc leges hmōi onerā ꝓpor
cōnabiliter ferēda imponētes
iuſte ſūt. ⁊ obligant in foro cō
e ſciētie. ⁊ ſūt leges legales. In
iuſte aūt ſunt leges dupliciter.
vno modo p cōtrarietatē ad bo
num hūanum. e cōtrario predi
ctis. ſcȝ vel ex fine. ſic cū aliq̄s
p̄ſidens leges imponit onero
ſas ſubditis non ptinētes ad
vtilitatē cōmunē. ſȝ magis ad ꝓ
priā cupiditatē ā gloriā. vł eti
am ex autoritate. ſic cū aliq̄s le
gē fert vltra cōmiſſam ſibi auto
ritatē ſiue poteſtatē. vel etiā ex
forma. puta cū ineq̄liter onerā
multitudinis diſpēſātur. etiā ſi
ordinētur ad bonū cōmune. Et
hmōi ſūt magis violētie q̄ꝫ le

ges. Tales non obligāt i foro
cōſcientie. niſi forte ꝓpter vitā
dū ſcādalum vel turbacōnem.
ꝓpter qḋ etiā hō iuri ſuo cedere
debȝ. ſm illḋ Math. v. Qui te
angariauit mille paſſus. vade
cū eo alia duo. ⁊ q̄ abſtulit tibi
tunicā. da ei ⁊ palliū. Alio mō
leges poſſunt ēē iniuſte p cōtra
rietatē ad bonū diuinū. ſic leges
tyrānoꝝ inducētes ad ydola
triā. vel qḋlibȝ aliud quod eſt
cōtra legē diuinam. Et tales nul
lo modo licȝ obſuare. Quia ſic
dicitur Actu. iiij. obedire opor
tet deo magis q̄ꝫ hoibȝ. hec tho.
Sȝ q̄liter peccant: leges in f
iq̄s ſtatuētes. Rn̄. Ray. in ſūma
Qui cōdūt leges iniq̄s vel ſta
tuta cōtra legē dei. vel contra li
bertatē eccleſiaſticā ut ſolent
facere pleriq̄ȝ principes. ⁊ cōmu
nitates circa vſuras ſoluendas.
vel nō repetēdas corā iudice ec
cleſiaſtico. ⁊ in ſ͠ta alia eq̄pol
lētia ipō iure non valēt leges
ſue cōn maiorē. ſcȝ deū. Facietes
igitur ⁊ cōſentiētes peccāt mor
taliter. ⁊ heredes eoꝝ niſi deſtru
ant. nulla cōſuetudine obſtan
te. ymo niſi āmoiti tales leges
obmiſerit: excōmunicati ſūt. Itē
q̄ dāmificati ſunt occaſione ta
liū legū tenētur ſtatuētes ⁊ he
redes eoꝝ ad reſtitucōem. Te
nentur etiā in ſolidū: qui iuraue
rūt principē ad cōdendū tales

leges Itē; oēs obſuātes peccāt
mōrlit᷑ ⁊ tenētur ad reſtitutio
nē; oīm eoꝝ q̄ taliū legū occa
ſione lucrati ſūt. hec de ſū. Ioh. li.
g ij. ¶ Qr̄to ſcire tēntur ſinguli
hoīes di. tho. i. ij. q. lxxvi. ar. ij.
ea q̄ ad eoꝝ ſtatū ptinēt vel of
ficiū. ut religioſus ea q̄ ſūt reli
giōis. ſacerdos. epūs. iudex. ſca
bin⁹. artifex. mechanicus. ⁊ ſi
miles ea que ad eoꝝ officiū pti
nent. ſine quoꝝ ſcientia nō pōt
h q̄ſq; debitū actū exercē ¶ Quī
to quilibꝫ ſcire tenetur aliqua
lit᷑ tpe quo vult eukariſtiā reci
pere. an ſit ſine peccato mortali
vel nō. quia alias indigne mā
ducās ſibi iudiciū manducat ⁊
bibit. de qua ſcientia loquitur
apl's. i. cor. xi. Probꝫ aūt ſeipm̄
hō ⁊ ſic de pane illo edat. id eſt
examinet p diſcuſſionē cōſcien
tiam ſuā. Que q̄lit᷑ fieri opteat
habes ſup. iij. p̄cepto de cōmu
nione. Et ut Cancellari⁹ dicit
tractatu de pollucōe nocturna.
Sufficit talis certitudo q̄lem
in mateia morali cō ſueuim⁹ ex
petere. q̄ certitudo vocatur mo
ralis ſiue ciuilis Et ad hāc certi
tudinē moralē ſufficit ut pluri
mum ꝙ ſi hō accedēs ad miſſaꝫ
celebrādam diſcuſſerit ꝯſciētiā
ſuā ſicut fecit ſiꝫ ꝑ magna re lu
crāda. aut incōmodo graui de
uitando. Et ꝙ non ſit ſibi cōſci
us poſt hāc diſcuſſiōe; de pcō
mōrli. Aut de ꝓpoſito peccādi
mōrliter Qd̓ inſup non noſcat
ſe aliqd̓ impedimentum legiti
mū p excōmunicacōem aut irre
gularitatē hre. hec ille. Ad idē
tradit idem tres regulas in ſuo
triptito q̄s habes ſup̄ de ſacmē
to penitentie. ¶ Sexto q̄libꝫ i
tenetur ſcire bn̄ficia manifeſta
ſibi a bn̄factore ſuo impēſa. qꝛ
alias viciū ingratitudinis incur
rit. Vbi p̄mo nōnō ꝙ oportꝫ
p virtutem gratitudinis bn̄faciē
ti aliquid retribuere. qd̓ fieri ne
q̄t niſi bn̄ficiū agnoſcatur. ut
ꝓbat tho. in. iiij. di. xxij. Et. 2. 2.
q. cvi. ⁊ ſequēti. qꝛ q̄uis iſte q̄
donat liberalit᷑. non intendat de
bitorē conſtituere illum cui gr̄
tis donat debito ciuili ſeu lega
li. videlicꝫ ut pacto firmetur ꝙ
tātū ꝑ tāto tribuatur. tn̄ cōſti
tuit eū debitorē debito morali
ſeu honeſtatis. qꝛ ad virtutē g̃
titudinis ptinet retribucō q̄ fit
ex ſolo debito honeſtatis. quā
ſcꝫ aliq̄s ſponte facit ⁊c̄. Secū
do nōnō ꝙ tres ſunt grad⁹ nō
dico ſpēs gratitudis Prim⁹ ē ꝙ
hō bn̄ficiū acceptū recognoſcat
Secūd⁹ ꝙ laudet ⁊ gras agat
Terci⁹ ꝙ retribuat pro loco ⁊
tempore ſm ſuam facultatem.
¶ Sꝫ dubitatur vtrū q̄s plus k
teneatur ad gr̄es reddēdas deo
penitēs ꝙ innocēs ſꝫ. tho. i. iiij.
di. xxij. ⁊. 2. 2. vbi prius. grārū

actō reſpicit ꝛ quātitatē doni ꝛ
modum gratuite dacionis. Et
ex vtroqꝫ mēſurā recipit. qꝛ tā
maiori dono ꝙ̄ magis gratis
dato maior gratiaꝝ actio debe
tur Cōſiderando ergo quātita
tē doni. Sic innocēs magis te
netur. Tū qꝛ maius donum ei
datur. vicꝫ innocentia ꝙ̄ ſit re
ſtitucō iuſtitie Tum etiā qꝛ ma
gis ꝯtinuatᷣ grā i eo ne cadat
ceteris paribꝫ. abſolute loquen
do. de primo dicit Augꝰ. ij. ꝯfeſ.
Quis hoim cogitās ſuam inſir
mitatē audꝫ viribꝫ ſuis attribu
ere caſtitatem atqꝫ innocentiā
ſuaꝫ ut minꝰ amet te. quaſi mi
nus fuerit ei neceſſaia mia tua
donans peccata ꝯuerſ ad te. ꝛ
ſubdit Et idō tantūdem. pmo
āpliꝰ te diligat. qꝛ p quē me vi
det. tātis peccōꝝ meoꝝ lāguori
bꝰ exui. p eū ſe vidꝫ tātis peccō
rū lāguoribꝫ non implicai. de
ſecūdo dicit ibidē. grē tue depu
to ꝛ mīe tue: ꝙ peccata mea tā
ꝙ̄ glaciem ſolwiſti. grē tue de
puto ꝛ quecūqꝫ non feci mala
Quid enim nō facere potui. ꝛ
oia m̄ dimiſſa eē fateor: ꝛ que
mea ſponte feci mala. ꝛ que te
duce non feci Alio mō pōt dici
maior grā. qꝛ magis datur gra
tis. Et ſm hoc magis tenetur
ad grāꝝ actiones penitens ꝙ̄ i
nocēs. qꝛ magis gratis datur
id qđ ei datur a deo. Cū enī di
gnus eſſꝫ pena: datur ei grā. ꝛ
ſic licꝫ illđ donū qđ datur i no
cēti ſit abſolute ꝯſideratū maiꝰ.
tn̄ donū qđ datur penitenti eſt
maius in ꝯpacōne ad ipm Si
cut etiā puū donum paupei da
tum ei eſt maius ꝙ̄ diuiti mag
nū. Et ꝯactus circa ſingulaia
ſunt in hijs que agenda ſunt
magis ꝯſideratur qđ hic ē vel
nunc tale: ꝙ̄ qđ eſt ſimpliciter
tale. ut dicit phs. iij. ethꝫ. de vo
lūtario ꝛ inuolūtario Dn̄ luce.
vij. Cui plus dimittitur. pluſ
diligit. ¶ Tercō nōndū qmlᷣ
tis tenemur grati eſſe Aliqua p̄
dictaꝝ retribucōe. Primo deo.
Secūdo parētibꝫ Tercō prela
tis ſpūalibꝫ. Qr̄to p̄latis tēpo
ralibus. Quito alijs qui nobis
bn̄fecerūt. Et intᷣ prefatos qua
tuor adhuc ſunt nouē genera
hoim quibꝰ poſſet videi ꝙ bn̄
ficia eis eſſent totaliter ſubtra
henda. ꝛ tn̄ ſūt eis ꝯmunicāda
in pte vel i toto. pmo qui dāt
cū cōtumelia ꝛ tarditate. vel cū
triſtitia. nam boni animi eſt. ut
magis attendat q̇s ad bonū
ꝙ̄ ad malū Et idō ſi aliq̇s bn̄
ficiū dedit nō eo mō q̇ debuit.
nō oino dꝫ recipiēs a grāꝝ acti
one ceſſare. minꝰ tamē ꝙ̄ ſi mō
debito p̄ſtitiſſꝫ. Quia ut ſene
ca dicit libro. ij. de bn̄ficijs Mul
tum celeitas fecit. multū abſtu
lit mora Secūdo de iſtis qui

aliq̃ bñfitia dāt ꝓpt̃ suā vtilita
tē de q̃bꝫ dic̃· Sene·li·vi·de bñ
ficijs multũ int̃est vtꝝ aliquis
bñficiũ nob̃ det sua cā·an sua
⁊ nr̃a Ille q̃ tot⁹ ad se spectat ⁊
nob̃ ꝓdest·qꝛ aliter sibi ꝓdesse
non pōt eo loco m̃ bñdus vid̃r
quo q̃ pecori suo pabulũ ꝓspi
cit· Si me in ↄsorciũ admisit·
si duos cogitauit·ingratus sũ
⁊ iniust⁹ nisi gaudeo hoc illi ꝓ
fuisse qđ prodeāt m̃ Sũme ma
ligmitatis ē non vocare bñfitiũ.
ñ qđ dantꝫ aliquo incōmodo
3° afficit Tertio de istis q̃b⁹ nō ē
necessariũ ut eis aliquid detur.
ut diuitib⁹ R·ꝫm Sene·li·ij·
de bñficijs·ꝙ q̃ꝙ tumcūqꝫ quis
felix sit·tñ pōt sibi fieri recōpen
sacō beneficij p exhibicōēꝫ reue
rentie ⁊ hōris·vn̄. di·ph̃s·viij·
ethi·ꝙ superexcellenti q̃de dꝫ fie
ri hōris retribucio·indigēti autē
retribucō lucri Et·v·li·di·Señ·
Reddere possum⁹ felicibus fide
le ↄsiliũ·assiduam ↄuersacōem.
ꝫmonē cōmunē·ⁿ sine adulacō
ne iocūdũ· Etiaꝫ qui gratus be
nefitium accipit ut di·libro·ij·
Primam eius pensionēꝫ soluit·
ꝙgrate aũt ad nos benefitia p
uenerint iudicem⁹ effusis affe
ctib⁹·qđ non ipō tm̃ audiente
ꝫ vbiqꝫ testemur·hec ille Rto
de pecōribus· Nam si iste qui
benefitium dedit in peius muta
tus est·debet tamen sibi fieri re

ↄpēsacō ꝫm statũ isti⁹·ut scꝫ ad
v̇tutē reducatur·si sit possibile
Si aũt sit insanabilis ꝓpt̃ ma
liciā·tunc alt̃ est effc̄us q̃ p⁹us
erat·ⁿ ideo nō debetur ei recōpē
sacō bñficij sic pri⁹ Attamē q̃
tum cūqꝫ fieri pōt salua honesta
te·meōria dꝫ haberi p̄stini bñ
ficij ut patꝫ p ph̃m·ix·Ethico·
6° Sexto de huis respectu dñoꝝ·
R· Señ·li·iij·de beneficijs Quā
diu seru⁹ prestat qđ a seruo exi
gi solꝫ·ministeriũ ē·vbi plusq̃
a suo necc̄e est:bñficiũ ē·Et ido
huis vltra debitum fatētibꝫ gr̄
7° cie sunt hñde ¶ Septio de in
grātis vbi distinguenđ est·nā
1° i ingrato duo pēsāda sũt·Prio
q̃de ꝙ dignus sit ipse pati ⁿ sic
certũ est ꝙ meetur bñficij sbtr̃
ctōeꝫ· Alio mō cōsideradũ ē q̃d
optrat·s·bñficiũ facē·Prio nā
qꝫ nō dꝫ eē facilis ad ingr̃itudi
nē iudicādā·qꝛ frequent̃ aliq̃s
ut di· Señ·q̃ nō reddit:nō sp
ingr̃tus ē·qꝛ forte nō occurrit
ei facultas Aut debita oportui
2° tas reddēdi· Secūdo dꝫ tendē
ad hoc ꝙ de ingr̃to gr̄tũ faciat·
qđ si nō pōt prio bñficō facē·
forte faciet secundo·vnde luce·
·vi· Altissim⁹ benignus est sup
ingratos ⁊ malos· Si vero ex
beneficijs multiplicatis ingrati
tudinem augeat ⁊ peioꝛ fiat:
debꝫ a benefitiorum exhibicio
8° ne cessare· Octauo de isto cui

bn̄ficiū impenſum inutile foret
aut nociuū ſi ſibi fieret. Rn̄d'ꝛ
Recōpenſatio bn̄ficij precipue
pēdet ex affcū. Et ideo eo mō dꝫ
fieri recōpenſacō. q̊ magis ſit
vtilis. Si tn̄ poſtea ꝑ eius incu
riā ī damnū ipſi9 vertatur nō
iputatur recōpēſati. Sꝫ quid
ſi quis iuuit aliū peccādo. tene
tur ne grat9 eē. Rn̄. tho. gratitu
do reſpicit beneficiū. Ille aūt q̄
alicui auxiliatur ad peccādum
nō cōfert bn̄ficiū. ſꝫ magis no
cumentū. ⁊ ideo nō debetur ei
graruactio n̄ forte ꝓpter volū
tatē ſi ſit deceptus. dū credidit
adiuuare ad bonū. ⁊ adiuuit
ad peccādū. ſꝫ tūc non debetur
recōpēſacō talis ut adiuuetur
ad peccādū. qꝛ hoc non eſſꝫ re
cōpēſare bonū ſꝫ malū. qd' cōtr
riatur gratitudini. Nono an ſi 9°
bi q̊s debeat bn̄fitiū p̄ſtare. Rn̄.
qꝛ reſpectu ſui non ē ꝓprie bene
ficiū ſed methaphorice Ingr̄tu
vicꝫ ſm̄ ph̄m. v. ethi. Accipiū
tur diuiſe partes hoīs ſicut di
uerſe pſone. vn̄ miſerere aīme
n tue placēs deo: eccī. xxx. Cir
to nōndū qꝛ multi ſunt gdus
ingratitudinis. Prim9 in eo q̄ 1°
non retribuit bn̄fitiū acceptū
opere aliquali. Secūdus in eo 2°
qui retribuit benefico mala.
Terti9 in eo qui diſſimulat q̄ſi 3°
non demōſtrās ſe benefitiū ac
cepiſſe. ut verbo non gr̄tes reſe
rēs nec laudās. Qr̄tus in eo q̄ 4°
beneficiū vitupat. Quītus in 5°
eo q̄ nō recognoſcit. ſiue ꝑ ob
liuionē. ſiue quocūqꝫ alio mō
Intellige non quid' de obliuio
ne que ꝓuenit ex naturali defe
ctu. qꝛ illa non ē peccatū. qꝛ nō
ſubiacet volūtati. Sed de illa q̄
ex negligēcia ꝓuenit. De qua
Sen̄. iij. de beneficijs. apparet
illū non ſepe de reddēdo cogitaſ
ſe. cui obrexit obliuio. hic quī
tus gradus reſpectu p̄cedēciū
eſt grauiſſim9. Sextus ē in eo 6°
q̄ benefitiū quaſi maleficiū re
putat. primi duo opponūtur
tercō gdui gratitudinis ſupra
recitato. medij duo ſecūdo. ⁊ vl
timi duo p̄mo Eſt ali9 moduſ
ingratitudis improprie dicte.
quādo q̊s beneficiū recipit ⁊ ig
norat q̊s dedit. non ei talis pec
cat nec ingr̄tus ē ſi bn̄fitiū nō
recōpenſat. dūmodo ſit ꝑatus
benefitiū recōpenſare ſi noſcat
Eſt aūt laudabile qn̄qꝫ ut ille
cui datur bn̄fitiū ignoret q̊s
p̄ſtet Tū ꝓpter iaīs glorie vi
tacōez. Sicut beatus nicolaus
aurū ī domū vicini furti ꝓiciēs.
qꝛ vitare voluit hūanū fauorē
Tū eciā qꝛ in hoc ipō āpli9 bn̄
ficiū facit: qꝛ cōſulit verecūdie
eius qui benefitiū accipit Ideo
Sen̄. ij. de bn̄ficijs interdū q̄
iuuatꝰ fallend9 eſt ut habeat
nec a quo cepit ſciat. Quinto

nō nō q ingratitudo aliqn̄ eſt pec
catū mortale · vn̄ · ij · t hi · iij · pn̄ti
b9 nō obediētes ingrati ſcelesti ·
Eſt etiā aliqn̄ veniale ſ3 aut tho ·
vbi ſup̄ di · q · cvij · Ingratus dr
aliq̄s dupliciť vno mō p ſolā
obmiſſiōe3 · puta q2 nō recogno
ſcit vel nō laudat vel nō retribu
it vices p bn̄ficio accepto · Et
hoc nō ē ſp mortale · q2 debitū gr̄
titudis eſt ut ſup̄ dictū ē ut hō
etiā liberaliť tribuat ad qd nō te
netur Et ideo ſi illud pretmittit
non peccat mortaliť · eſt tn̄ pctm
veniale · q2 hoc puenit ex negli
gētia q̄dā3 Aut ex aliq̄ indiſpo
ſitiōe hōis ad virtute3 · pōt tam
otigere q etiā talis ingratitu
do ſit pccm mortale · vel ppter in
teriore cōtemptum · vel etiā ppť
cōditiōem eius qd ſubtrahitur
beneficio quod ex neceſſitate ei
debetur · ſiue ſimpliciť · ſiue i ali
quo neceſſitatis caſu · Alio mō
dr aliquis ingratus · q2 non ſo
lū pt̄mittit implere gratitudis
debitum · ſ3 etiā contrariū eius
agit · Et hoc etiā ſm̄ condiciōe3
eius qd agitur · quandoq3 eſt
peccatum mortale · qn̄q3 veniale
Sciēdū tn̄ q ingratitudo q̄ pue
nit ex pctō mortali hab3 pfectā i
gratitudis rōe3 Illa vero q̄ pueit
ex pctō veniali ipfectā · Hec oīa
ab initio illi9 materie de gr̄titu
dine ſunt de mēte tho · vbi ſ.pus

Capitulū Secūdū

Scriptio dr q̄lib3 ſcire ali a
q̄liť ſuas infirmitates
et miſerias · q2 alias ſup
bir3 · vn̄ bern̄ · ſmone · xxxvij · ſu
p Can̄ · Nēo abſq3 ſui cognitiō
ne ſaluari pōt · de qua nimirū mr̄
ſalutis hūilitas oritur · et timor
dn̄i q̄ et ipē ſic̄ iniciū ē ſapientia
et ſalutis nēo dico abſq3 illa co
gnitiōe ſaluatur · q̄ tn̄ etatē ha
bet et facultate3 cognoſcendi
qd ppť puulos loquor · et ppter
fatuos quor alia ē ratio Quid
ſi ignoras deū poterit ne ſpes
eſſe ſalutis · nec hoc q̄dē nec ei
eū potes amaē quē neſcias · aut
habē quē non amaueris Noue
ris ptī de te ut deū timeas · noueris
ipſum ut eque ipſum diligas ·
In altero iniciaris ad ſapiā3 In
altero 9ſūmaris · q2 initium
ſapie timor dn̄i · et plenitudo le
gis eſt caritas Tā ergo vtraq3
ignorātia cauēda ē tibi · quoniā
ſine timore et amore dei ſaluus
eē non potes · Et queadmodū
ex noticia tui veniet in te timor
dei At3 ex dei noticia · dei iti dem
amor Sic econūrio de ignorātia
tui ſupbia · et de dei ignorācia de
ſperatiō · Tui ergo ignorācia et
di maxime fugiēda eſt Hec de
bernhardo · Ad cognoſcēdū b
autē ſe nōnda ſunt tria prīci
paliť · Primo q̄nti ſint defectus
nr̄i Secundo · cur tā difficile ſit
hūiliaē ſe Tercio q̄uo ſub oib9

nos delem⁹ humiliare. Quantum ad primū nōnda sūt tria Primo de anṫcedētibus pccī actualis malitiā. Secūdo de ipō peccato. Tercō de ꝯsequētib; malꝰ De prīo adūte q̄ primū nrm fūdamētum ē nihileitas ⁊ vanitas ex pte nrā. Quia sic corp⁹ nostꝛ hab; prēm ⁊ mrēz. Sic ⁊ aīa similit patrē ⁊ matrē quodāmodo hab;. In anima eni duo sunt. vic; ea q̄ sūt bona ⁊ pfectionis. ⁊ illa a solo deo patre emanauerit. Et ea q̄ sunt impfectiōis. ⁊ illa a mr̄e nrā que ē nihileitas puemunt de vtroq; dr̄ Joh. i. Oia p ipsū facta sunt. ⁊ sine ipso factū ē nl. Primū ē dei. non nostri n̄ ingrātum de⁹ dedit. ƀm illud Jacobi. i. Omne datū optimū ⁊ oē donū pfectū de sursum ē descēdens a patre luminū. volūtarie eni genuit nos verbo veritatis ut sim⁹ initiū aliq̄ dē creature eius. vn̄ wilh̄. pisien̄. li. suo de aīa Et Mag. li. de causꝭ Et alb. sup eodē pbant pmo demonstrāt q̄ cū de⁹ sit solus vn⁹ ⁊ vnicus fons eēndi bonitatis sciē potentie ⁊ similiū perfectionū Jdcirco nullibi alias inueitur in q̄cūq; creatura eē. bonū. virt⁹. sciā. ⁊ talia hmōi nisi a pꝛio fonte habeat. vn̄ dicit saluatoꝛ. nemo bonus nisi sol⁹ de⁹. vn̄ creature oēs sunt solū canalia q̄dā p q̄ ad nos fluūt dīna dona Exeplū de vnico fonte mūdi exn̄te. null⁹ tūc aquā hēr; nisi de isto fonte. aliud exēplū ē de sole qui ē fons lumis. Aer igitur non illuminat ꝫ lumē defert. Aliud exēplū de vnico diuite. oīb; existētib; miseris ptunc null9 diuitias hr̄et. nisi ab eo q̄ p nūtios dona diriger;. vn̄ Apl's. i. thi. i. regi seculoꝝ immoꝛtli inuisibili soli deo honoꝛ ⁊ gloia Exemplū similit de vnico sapiēte potes applicare. secūdū vic; nihil ē pꝛse nrm cū oībus ipfectionib; nihilū sequētibus. Et ē ƀm thō. pmū fūdamentū oīm nostraꝝ opa cōnū ingrātū sūt ipfecte ⁊ defitiētes ⁊ monstruose ut pbat dn̄s Alb. ī li. suo de causꝭ. hoc ps. vidit cum ait. Ego aūt tāq̄ nihilū an̄ te. verūptamē vniūsa vaitas oīs hō viuēs. hoc exptus ē sapientissim⁹ salomō. cui⁹ primū verbū. li. ecclīasꝭ ē illd. Vaitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. sp̄. sūt. ecce mr̄. S; q̄d de bōis a dō seserit: ꝯcludit i vltīo verbo eiusdē libri sinē loquendi oēs parit audiam⁹. Deum time. ⁊ mandata eius obsua: hoc ē ōnis hō. Cūcta que fiunt. adducet in iudiciū p oī errato siue bonū sit siue malū ¶ Vbi nōnd ē q̄ vbicūq; nos inspicim⁹: tūc

repimꝰ nos nihil eſſe. In nobis
enim quinqꝫ ↄſiderare poſſumꝰ
vicꝫ fieri. eſſe. cogitare. velle. ⁊
operari. cū pficere. Quoꝝ nullū
eſt ex nobꝭ inq̄ꝝtum aliquid bo-
ni ibi eſt. ſed inq̄ꝝtum defectuoſi
ibi aliquid eſt. De fieri ptꝫ pri-
mo Ro. viij. vanitati creatura ſb-
iecta eſt. vnde creare diffinitur
p aliquid de nihilo facere. De
ſecundo vicꝫ eſſe. gal. vi. Qui ſe
exiſtimat aliq̄d eē cum nihil ſit.
ipſe ſe ſeducit. Et ſm gre. Oīs
creatura in quolibet inſtanti in
nihilū deciderꝫ niſi manu dei ſb-
ſiſteret pſa. xl. ōnes gentes q̄ſi
nō ſint ſic ſūt coram deo ⁊. q. ni-
hilū ⁊ inane reputate ſūt ei De
tercio vicꝫ cogitare. ij. cor. iij. nō
ſumꝰ ſuffitiētes cogitaē aliq̄d
a nobꝭ quaſi ex nobꝭ. De quarto
⁊ q̄nto ſcꝫ velle ⁊ pficē. Phili. ij.
Deus opatur in nobꝭ velle ⁊ pfi-
cere pſap. xxvi. oīa enī opa nr̄a
opatus es dn̄e. Et ſi velle hēmꝰ
tamē. Ro. vii. dicitur velle adia-
cet m̄. perficere aūt bonum non
inuenio. De facere ptꝫ Joh. xv.
Sine me nihil poteſtis facerē
Ex quo ptꝫ. Primo ꝙ pro nihi-
lo noſtri ſaluamur pſ. lv. p ni-
hilo ſaluos facies illos. nec de-
ſperare debemꝰ. Quia. ij. Corin.
iij. fiduciā ꝫ talē habemꝰ p xp̄m
ad deum non ꝙ ſuffitiētes ſimꝰ
cogitaē aliquid a nobis quaſi
ex nobis. ſed ſuffitientia noſtra
ex deo eſt. Et plena eſt ſcriptura
ꝙ in deo ſpem ponamus. vnde
oſee. xiij. pdicio tua iſrahel ex te.
tm̄modo in me auxilium tuum
Ad idē xp̄us Joh. xv. Ego ſum
vitis vera. ⁊ pat meus agricola
eſt. Et poſtꝰ pauca. vos palmites.
qui manꝫ in me ⁊ ego in eo. hic
fert fructū multū. quia ſine me
nihil poteſtis facē. Si quis in
me nō manſerit: mittetur foras
ſicut palmes ⁊ areſcet. Hec duo
videlicet cognicio ſui ⁊ dei. ſunt
cauſe vere deuocionis ſcðm tho.
Iterum vere humilitatis. hec q̄
cumqꝫ frequenter cogitaret. de
nihilo noſtri. omnia vitia faci-
liter vitaēt. Quid enim ſupbiēt
qui nihil habet niſi nihil. Quid
auare cuperet. cuius oīa bona
ſūt dei. Quid voluptati operam
daret. qui ſe per peccata in nihi-
lū tendere crederet ſcðm augꝰ.
Quando iraſcētur. qui deum iu-
ſte pmittere oīa credit. ⁊ ſe reū
cognoſcit Quid deniqꝫ torpebit.
qui ſe omnibus bonis priuatū
credit. Sed nōndum eſt val-
de. ꝙ modicū pficit talia ſolo in-
tellectu cognoſcere. vicꝫ imper-
fectōnes ⁊ mala nr̄a. niſi etiam
voluntatem moueamꝰ ad con-
temptum noſtri. ⁊ ad deum p
gracia ⁊ adiutorio recurramus
cum gemitu. ⁊ ad humiliacōnis
ſigna ⁊ opa opaꝫ demꝰ ¶ Se-
cundo humiliai ⁊ ſcire debemꝰ

q̄ totalit᷑ in pcc̄o originali in
vtero aīati ſumꝰ ⁊ nati. Eſt
aūt pcc̄m originale carentia
origīalis iuſtitie cū debito ha
bēdi eā vel equalēs. vic; graz. q̄
pcc̄o originali ſic inficimꝰ. nā
adam ⁊ eua in paradiſo poſiti.
a deo receperāt donū origīalis
iuſtitie p ſe ⁊ ſuis poſteris iure
hereditario: ſub tali pacto. ut ſi
obedientes deo eſſent in ſuis mā
datis: etiā poſteri idē donū ha
berēt. Si non: tunc ipſi ⁊ here
des dono origīalis iuſticie pri
uati eēnt ꝑpetuo. niſi dei filiꝰ
recuparz. Qua iuſticia origia
li primi pntes ⁊ nos fuiſſemꝰ
immunes a culpa. virtutibus
decorāti. deo lete viuētes. ſine fa
me ⁊ ſiti. ⁊ bruta nob̄ obediſ
ſent. nl nob̄ nocuiſſent. ⁊ tan
dē ſine mortis pena ī celū trāſ
lati fuiſſemꝰ. Sz heu hoc donū
ipſi pdiderāt ꝓthoplaſti. ⁊ nos
eoꝝ filij nati eodē dono care
mꝰ. Et idcirco ſcd̄z Apl̄m. Oēs
naſcimur filij ire ⁊ miſerie. ⁊ ſic
aīamur nōdū nati. Tercō hu
miliari debemꝰ ꝓpter fomitem
ↄtractū p origīale pcc̄m. q̄ fo
mes eſt quedā ad huc relicta ī
fectio. oīa mēbra corpis ⁊ aīe
inclinās ad vitia: ⁊ a virtutibz
retrahēs. non tn̄ eſt fomes iſte
pcc̄m. qꝛ originale pcc̄m per
baptiſmi ſacrmētū. xp̄i paſſiōe
coopante deletū eſt. Sed eſt

quedā debilitas relicta ī hoīe.
hoīe etiā iā ſanato. Sic reliqe
febris. febre ceſſante manent ī
artubꝰ. ab expedito motu re
trahentes. ⁊ ī mercīā quādā in
clinātes corpus ſanatum. hoc
xp̄s in pabola tāgit luc. x. vbi
dicitur. Homo quidā deſcēde
bat ab iheruſalē ī iherico. id ē
de padiſo in terrā iumētoꝝ. q̄
incidit in latrōes. id ē ſuaſū de
monū. qui ſpoliauerūt eū. ſp̄.
gratuitis. vic; iuſtitia origia
li q̄ q̄tuor aīe potēcias pficit.
volūtatem iuſtitia. Intellectū
prudēcia. iraſcibilē fortitudie.
⁊ ↄcupiſcibilē tēpancia. ⁊ pla
gis ipoſitis ſp̄. natualibꝰ dōis
vulneratis. abierāt ſemiuiuo re
licto. vbi ſcd̄m bedā ⁊ tho. i. 2. q.
lxxxv. q̄tuor pncipalia vulne
ra quelibz aīa in originali pec
cato modo cōtrahit. ſcz malici
am ī volūtate. Ignorātiā ī intel
lcū. Infirmitatē in iraſcibili. ⁊ ī
tēpanciā in cōcupiſcibili. Per
iuſtitiā enī originalē pfecte ra
cō inferiores aīe vires ↄtinebat.
⁊ ipſa racō a deo perficiebatur
ei ſubiecta. hec aūt originalis
iuſticia ſb̄tracta eſt p peccatū
pmi hoīs. Primo ſibi. deinde
oībꝰ ade filijs. Et ideo oēs vi
res aīe manēt quodāmō pro
prio ordine deſtitute. quo or
dinātur natualit᷑ ad virtuteſ
pſatas ⁊ ad alias. Ipſa autē

deſtitucō nature vulneracō ⁊c.
e ¶De ſcōo vicȝ de ipō pccō in
ſe ⁊ ppinqs effcībȝ ſciendō prio
1° q̄ peccare vel pccm̄ habere ē de ſe
malū ⁊ turpe ⁊ ideo a rōe rcā nl
lo mō eligibile velle ei peccare
ſm anſel. Cur de⁹ hō ē ifinite fu
gibile cuilibet creature rōli. ſed
ad huc ſenſū q̄ ifinitū malū p
q̄tiſcūqȝ bōis odis. vel malis
effugiēdis nūq̄ dȝ eligi vel ac
ceptari. nec rōbilit pōt fieri vel cō
mitti. Tā imēſa aūt fugibilitas
pcci ſurgit ex eo. tū q̄ malū de
ſe. tū ex imēſa ihōrabilitate dei i
⁊ p oibȝ rebȝ hōrādi. tū ecēx in
diſpēſabili debito nrō ⁊ obliga
cōe ad ei⁹ hōrē. pccȝ ſiqdē ē dei
ihōracō. Et rſpcū talis ifinite fu
gibilitatis oia pccā ſūt eq fugi
bilia. nō tū oia pccā ſūt eq ma
la ſeu gūia. q̄ mōrle ē grui⁹ vei
ali. Malicia ei pcci attēditur pe
nes hitū intēſiorē volūtatis ⁊
otēpt⁹. delcācōēȝ qȝ vel difficul
tatē. ⁊ laborē quē hēm⁹ in opi
bȝ qbȝ de⁹ inhōratur. Quia ſm
hec ſpoliamū donis. affligimū pci̇̄.
⁊ in natualibȝ vulneramū ⁊ ledi
2° mur. Secūdo malicia pcci patȝ
ex eo q̄ illō de⁹ ſapientiſſimus
maxie odit. ymo nec dyobolū
nec pccōrē odit n̄ ꝓpt pccȝ. vn̄
Sapi. ij. nl odiſti eoꝝ q̄ feciſti
Et qō amplī⁹ eſt. deus nullū tā
bonū habȝ amicū. qn̄ ſi peccet:
efficitur ſibi ad mortē inimic⁹
ut patȝ de angelis peccātibȝ q̄ in
naturalibȝ erāt pulcherrima ps
mūdi. Et in petro eū negāte. Et
qō maximū vidr ut pccm̄ occi
deretur. deus filiū ſuū voluit oc
cidi yſa. liij. ꝓpt ſcelus populi
mei ego pcuſſi eū. Deū igr pccȝ
q̄ſi iratū oſtituit ⁊ furibūdū ſm
illō pſ. Dñe ne in furore tuo ar
3° guas me. Tercio patȝ pccā mali
tia in eo q̄ nihil pōt nocere hoi
niſi pccm̄. ſm illud qō canit ec
cleſia. nulla nocebit adūſitas.
ſi nulla dn̄etur iniqtas. Ro. vi
ij. Scimus qm̄ diligētibus deū
oia coopantur in bonū. Dyabo
l⁹ ei ſi nō peccam⁹ tēptādo nob
ſm ber n̄. Coronas eternas fa
bricat. hō inimicus pſequēdo
nos purgat. ⁊ adūſa cūcta vir
tutibus roborat. ¶De tercio f
vicȝ de nocumentis ⁊ effectibȝ
pccā nōndū q̄ .xij. mala infert.
q̄ mala de⁹ ex magna bonitate
⁊ caritate erga nos ordinauit.
ut viſis tot malis. ad eū redea
m⁹. Exēpli grā. Iſte pat maxie
oūiceretur filiū diligere. q̄ pcu
rarȝ ut ab eo fugiētē filiū null⁹
bn̄. ſȝ qlibȝ male tractaret ad fi
nē illū ut ad patrē redirȝ. pmū
1° malū eſt. q̄ anima pus pulcher
rima oīm creaturaꝝ infra āge
lū maculas tot p pccm̄ contbit.
quot pcca omittit ut declaratur
ſm tho. i. ij. q. lxxxvi. Sic enim
in corpalibȝ macula dicitur qn̄

aliquod corp⁹ nitidū vel pul
chrū pdit nitorē ex ɔtactu al
teri⁹ corpis. sic vestis. auꝝ. ar
gētū ⁊ similia. Sic in spūali
bus etiā fit macula Quia aīa
duplicē nitorē habꝫ. vnū ex re
fulgentia lumīs naturalis raci
onis p quā dirigit̄ ī suis acti
bꝫ. Aliū ex r̄fulgētia dīuī lumi
nis. scꝫ sapiētie ⁊ gratie p quā
hō pficit̄ ad bn̄ ⁊ decēter agē
dū. Est aūt quidā ɔtact⁹ inhe
rere aliquib; reb⁹ p amorem.
Cū igitur hō peccat. inherꝫ ali
quib; reb⁹ ɔtͣ lumē racōis ⁊
dīne legis. vn̄ ipm̄ detrimentū
nitoris ex tali ɔtactu puemēs
macula aīe methaphorice dici
tur. vn̄ etiā de Salomone dꝛ
Dedisti maculā in gloriā tuā.
⁊ Eph. v. Viri diligite vxores
vr̄as sic xp̄s dilexit ecclāꝫ. ⁊ se
metipsū trādidit pro ea ut illā
scīficaret mūdans eā lauacro
aque ī verbo vite. ut exhiberet
sibi gloriosā ecclāꝫ nō habētē
maculā neqꝫ rugā Sūt autē
triplices macule pccā cōcomi
tātes Et qlibꝫ istaꝝ multiplex
Prima macula ē priuacō nito
ris aīe Secūda dispōis relicte
p pccā Tertia vero ē ɔsuetudo
g peccandi inducta. ¶ Secun
dū malum pccī ē. q̄ tollit vitā
anime. scꝫ deū ⁊ grām. ⁊ denu
dat vestib⁹ virtutū infusarū.
scꝫ. vij. donis spūssancti. trib⁹
virtutib; theologicis. ⁊ infuß
cardialibꝫ. ⁊ moralib; caracte
res aīe vacuos facit. ⁊ virtu
tū acq̄sitaꝝ hitus palliat. vn̄
Apoc. xvi. Btūs q̄ custodit
vestimēta sua ne nud⁹ ābulet
Math. xxij. de veste nuptiali
ibid. Terti⁹ effcūs pccī est. q̄
reatū q̄s incurrit. id ē obliga
cōe; ad penā. Vna ē ēentialit̄
peccatū sequēs. vicꝫ remorsus
ɔsciēcie h̄ vel ī morte. ⁊ postea
de qua Aug⁹. i. cōfe. Jussisti
dn̄e ⁊ ita factū ē. ut pena sit si
bi oīs anim⁹ inordinatus. Et
iteꝝ. verte ⁊ reuerte oīa in la
tus ⁊ in tergū. ⁊ oīa inq̄etu
do. tu solus reqes Alia pena ē.
Aut eterna ī inferno. Aut pur
gatorij pena acerbissiā Aut h̄
pñitens vita p opa dura Et sic
sunt q̄druplices pene ⁊ carce
res in q̄b⁹ pccm̄ punitur. vicꝫ
ɔsciā. mūd⁹. infern⁹. ⁊ purga
toriū. nā ħm pħm. culpe reor
dināntur p penas. Q̄rtus effe
ct⁹ ē. q̄ pccā minuūt inclinati
onem ad virtutes. ⁊ p̄mptifi
cāt ad vitia sibi a alia Et q̄tu
or vulneā aīe p oīgiale pccm̄
ɔtrcta āpliat. ⁊ dilatat actua
le pccm̄: inq̄ tū vicꝫ rō p pccꝫ
ebetatur. p̄cipue in agēdis. ⁊
volūtas idurat̄ ad bonū. ⁊ dif
ficultas bn̄ agēdi accrescit q̄
ad irascibilē. ⁊ ɔcupiscētia ma
gis exardescit in ɔcupiscibili.

vn̄ ſm gre. pcťm q̄ď p pniam
non diluitur. mox ſuo põdē in
aliud trhit. Exēplū in dauid q̄
viſu pmo peccauit. ſecūdo volū
tate. tcio ope adulterium ppetra
uit. qrto hõicidiū omittendo. et
poſt illď diuſis modis. palliā
do. ij. Re. xi. Similiť de frībus
Ioſeph. geñe. xxxvij. Sic enī
auis alis aggrauatis p lapidē
vel aliud otinue ad yma deſcen
dit et debilitatur. ſic et aīa pccō
grauata. Quītus effect9 pcc̄i ē.
q alia dimiſſa redire facit tali
ter q ppť ingratitudinē ſp ſequeť
peccatū grauis eſt. ut ptz math.
xviij. In ſuo cui debitū dimiſ
ſū reuocatum ē. non intelligas
q eadē numero pccā redeāt. ſ
b ſpē ut dictū eſt. ¶ Sextus ef
fectus ē q facit ſuū dyaboli. cu
ius mācipium eſt qďlibz pcťm
vn̄ Ioh. viij. omnis q̄ facit pec
catū ſu9 eſt pcc̄i. Et ſic tollit li
bertatem q̄ filij dei ſumus. ſm il
lud Ioh. i. Dedit eis ptātem fili
os dei fieri. Vlā ſcđm verba cri
ſti Ioh. viij. cū fili9 nos liberāue
rit. i. libtauit. vere liberi ſumus.
q ſm apľm. Empti ſum9 pcio
magno. Et. ij. pe. ij. A q̄ q̄s ſupe
rat9 ē. ei9 ſuus ē. Sz a dēone vi
cimur p pcťm. ergo etc̄. Septi
m9 effect9 ē. q pccm̄ facien̄ ma
xima gaudia aufert et pmia. vi
delicz celū et btītudinē. āgelo
et ſcōꝝ ſocietatem et ſimilia. vn̄
Math. xxv. Venite bn̄dicti pa
tris mei poſſidete patum vobiſ
regnū a oſtitucōe mūdi Et ecō
uſo. diſcedite a me maledicti in
ignē etnū. q̄ pat9 ē dyabolo et
āgelis ei9. Quare. q dimiſerūt
bona facere ut ptz ibidē. Quid
ergo de malefatientibus erit.
¶ Octau9 effectus. p pccm̄ me
ritū et augmētū futuroꝝ bono
rū minuitur. q in eo q venialī
ter vel mōꝛtalit peccam9 nl mere
mur. ſ demeremꝰ pēas. Nonus
effectus. q nocz corpi. q ppter
pccā multi corpalit infirmātur.
i. cor. xi. Ideo int vos multi infir
mi et imbecilles. et dormiūt multi.
q ſcz irreuerent cōmunicabāt
Et Ioh. v. ďr infirmo tgita octo
ānos iacēti et cir piſciaz curato
Ecce ſan9 fcūs es. iā noli peccaē
ne aliq̄d tibi deteri9 cōtigat. vi
delicz i ſignū q infirm9 fcūs fu
it ppť pccz. vn̄ ex de pē. et rmiſ
ſiõibz ďr Diſtricte pcipim9 me
dicis corpm. ut cū eos ad infir
mos vōri otigerit: ipōs an ōnia
moueāt et inducāt ut medicos
aduocēt aīaꝝ. ut poſtq̄ fuerit in
firmo de ſpūali ſalute puiſū ad
corpis medicine remediū ſalub
ius pcedaťr. ut cā ceſſante ceſſet
effectus. vbi dicit gloſa hoſtiē.
Ex quo dicit. precipim9: neceſſi
tatem impoꝛtat. et tranſgreſſoꝛ
peccat moꝛtaliteꝛ. Decimus ē
q eccleſiam ſuffragijs ſpoliat

que facere; interim ꝙ peccat. ⁊
aīas ſiliter ⁊ peccātē puat bo
no ope. oēs enī aīe ħ ⁊ in pur
gatorio cū pſ. orare debēt dicē
te. pticipē me fac deꝰ oim timē
tiū te. ⁊ cuſtodiētiū mandata
tua. Undecimꝰ pccm̄ beſtijs aſ
ſimilat. qꝛ pſ. hō cū in honore
eſſet non intellexit. ꝯpatus eſt
iumentis inſipiētibꝰ ⁊ c̄. pcccōr
eī rōe non recte vtitur diſcre
te bonū eligēdo. Ad terrā incli
natur. terrena amādo Ad celū
nō erigitur. dīna cōtemplādo
Impetu ire fertur ⁊ carnali cō
cupiſcētia. Duodecimꝰ animaꝫ
quā deꝰ creauit ⁊ dotauit pul
chritudine ⁊ ſaīſſiāꝫ fecit. atꝫ poſt
angelū oim creaturarū pfectiſ
ſimā. pccm̄ deturpat. ⁊ īfirmat.
⁊ ī piculoſiſſimo ſtatu oīqua
qꝫ ponit. vn̄ aīa peccatrix depin
gi ⁊ ymagīaī pōt velut virgo
vel fēia q̄ eſſꝫ inflata per ſupbi
am. vulnerata p auarīciā. ydro
pica per luxuriam. fetida. p gu
lā. febricitās p irā. intoxicata
p inuidiā. oibꝫ membris ꝯfra
cta p accidiaꝫ. hec ceca eſt per
ignorātiaꝫ. ſurda p indeuocō
nē. muta p recte locucōis carē
tiaꝫ. nuda p virtutū carētiaꝫ.
hec ſedꝫ ſup vacuo ⁊ nihilo. In
cuius dorſo fert corpus qḋ cor
rūpitur. ⁊ eā aggrauat. ſb eiꝰ
pedibꝫ infernꝰ in quē pōt cade
re quā circūdant hoſtes in nu

merabiles Intꝰ vitia ⁊ cōcupi
ſcētie. extr̄ demoīa. ⁊ circūq̄qꝫ
mūdꝰ Que videꝰ apl's ad Ro.
. vij. exclamauit dic̄. Infelix
ego hō q̄s me liberābit de corpe
mortis huiꝰ. grā dei. p ihm cri
ſtū dn̄m nr̄m. Quo ad ſecū
dū cur tā difficile ſit ad hūili
tatē puenire. cū tn̄ tō nr̄a natuā
ad illō inclinare videatur de q̄
venturꝰ tr̄ctatu de hūilitate
tres cauſas aſſigt. Prio illud
ōrigit ex ꝓpria arduitate Quia
virtꝰ q̄ꝫ to ē magis ardua ⁊ p
fecta: tn̄to ceteris paribꝰ ē in
acceſſibilior nr̄is viribꝫ. ⁊ tan
to optꝫ cū maioi conatu aſſur
gere ad eā. Secūdo ex forti im
pulſu. ⁊ multa appetibilitate
ſui ꝯtrarij. vehemēter ꝯradica
ta in natura rōnali. q̄ nō ē ple
na ſꝫ vacua dō. ⁊ p ꝯſequēs ē
inflata ⁊ plena ventoſa eſtiacō
ne ſuijpſiꝰ Altitudo eī ptātis ⁊
p̄ſidētie. ⁊ ſingulais p̄cellētie
⁊ nulli ſbeſſe. nulliuſqꝫ legibꝫ
coartaī. ſꝫ in oibus ꝓpriā volū
tatē ſequi. hec ſe exhibēt mēti
tali ut qḋdā dīnū eē ⁊ poſſe. ⁊
ut q̄dā quaſi gloia dei. Et idō
ē difficilimū radices ſupbie in
tali medullitus imbibitas a ſe
eradicare Tercō ex eo ꝙ cōtēp
tus tui p̄fert quādā ymagine
ineffabilis mortis annihilacō
nis. ⁊ ānullacōis Et idō gradē
ſui cōtēptū horrꝫ homo. ſic ſui

annihilacōez Tm̄ enim ſe ſentit
hō eē ⁊ viuere in cordibꝫ alioꝝ
ꝙ̄tū ſentit ſe appciari ab eis. Et
ſimilit̄ tm̄ ſe ſentit hō viuere ſi
bi ꝙ̄tum ſibi occurrit ut glorio
ſus. ⁊ ūt res magna ⁊ alicuius
valoris. Qn̄tum aūt hmōi app
ciacō ⁊ fama tollitur aut minui
tur ⁊ a quot cordibꝫ tm̄ ⁊ a tot
cordibꝫ ſentit ſe hō mori ⁊ anni
hilari. Cōtēptus etiā addit vlt̄
hoc cōſenſum conculcacōnis ⁊ de
iectōis ⁊ tanꝗ̄ abhominabilis
⁊ hoc eſt quodāmodo prius eē
ꝙ̄ nihil. hoc ē cū tāte difficulta
tis ad tolerādū amādū grādez
contemptum ſui. vel infamiam.
Et ideo pfecta hūiliacō ē ſumū
genꝰ martirij. ⁊ holocauſtum
apud deū. Quo ad terciū du
bitatur quot modis homo ve
raciter ſe poſſit reputare omni
bus hominibꝫ inferiorē ⁊ vilio
rē. Re. ibidem ꝙ quintuplicit̄. p̄
mo opando id quod ē tibi ꝓpri
um. ad alia ſcd̄m ꝙ ſunt opera
dei Tibi enim ꝓpriū eſt eē de ni
hilo. ⁊ tendere in nihilū ꝙ̄tum
in te ē. ⁊ ea ſunt tibi ꝓpa de q̄bꝫ
dictū eſt circa pn̄cipium huiꝰ
capituli. Ea eīn que habēt racō
nez entis. ⁊ boni ſunt a deo. ⁊ ab
ipō deo pticipātia Si ergo hoc
modo opas te illis. inuenies te i
infinitum viliorē illis. hāc viaz
docꝫ Anſel. Secūdā viam po
nit btūs Augꝰ. ſup. i. phil. ij.

Supiorēs inuicē arbitrātes di
cit. nō hoc debemꝰ eſtimare. ut
eſtimaē fingamus. ſꝫ vere eſtie
mꝰ poſſe aliquod occultū eē in
alio quo nobꝫ ſupior ſit. ⁊ ſi bo
nū nr̄m quo ipō videmur ſupi
ores nō ſit occultum. Dicit eīn
Ambro. li. de virginitate. Rō q̄
dā plerūqꝫ habēt multa bona
exteriora. ſꝫ intus minora. Qui
dā vero habēt pauca exteriꝰ. ſed
hn̄t multa occulta interiꝰ que
pualēt ōibꝫ iſtis utpote aliq̄s
coniugatus habet habitū mā
tirij ⁊ virtutem ſufficiētem ad
ſufferendū martiriū. quā aliq̄n
virgo aliqua nō habet. aut nō
tātū ꝙ̄tum aliꝰ. Ideo gre. ſup
illō Job Si ſimplex fuero. hoc
ipm̄ ignorabit aīa mea. dicit
Sēp minꝰ dꝫ hō eſtimaē dona
ſua ꝙ̄ dona alterius. Tercō fit
hoc p fortē affectū ⁊ guſtū ſuo
rū defectuū. Sicut eīn patiens
dolorē decīū eſtimat ſe p̄ alijs
pati. nō ꝙ p rōem videat dolo
rē ſuū eē maiorez. ſꝫ qꝛ intimius
⁊ forciꝰ dolorē ſuū ſentit ꝙ̄ ali
oꝝ Sic etiā in ꝓpoſito debꝫ eē.
hoc modo paulꝰ doctor gētiū
⁊ vas electōnis. i. thi. i. dicit ſe
p̄mū ⁊ maximū omniū pctōꝝ.
Qr̄to pōt fieri opando illō qd
tu reddis deo reſpcū graꝝ q̄s
deꝰ tibi fecit ad illō qd alt̄ red
dit reſpectu eoꝝ que a deo rece
pit. Aut ad illud que redderet

ſi tãta ⁊ talia ſic ipẽ a deo rece
piſſʒ· hoc mõ btũs frãciſcus di
cebat ſe maximũ pccõꝝ õniũ.
q2 eſtimabat non eẽ ribaldũ
q̃ non eſſʒ gratiore deo ſi tanta
bñficia graꝝ a deo accepiſſʒ ſi
cut ipẽ accepat· Quito modo
fit ex ꝯſideracõe dĩuoꝝ iudicio
rũ· ⁊ nr̃e variabilitatis. q2 ſm
greg· xxv· morꝫ· ſup illud· Job
·xxxiiij· cõteret multos ⁊ innu
merabiles: ⁊ alios ſtare faciet
ꝑ eis: dicit· Sepe ꝯtingit· ut
q̃ videtur ſtare hũano iudicĩo.
iã in ꝯſpcũ diuini iudicij iaceãt.
⁊ q̃ hic corã hoĩbꝫ iacent· iã in
cõſpectu diuini iudicij ſtent· Et
exẽplificat de iuda ⁊ eius apo
ſtolatu. ⁊ de latrone ĩ cruce. ⁊
adducit illud apoc· iij· Tene
qđ habes ut nemo accipiat co
ronã tuã· Et illđ. i· cor· x· Qui
ſe exiſtimat ſtare videat ne ca
dat Et q2 fortaſſe illi quos de
ſpiciꝰ: tarde pñt incipe· ⁊ vi
tã nr̃aꝫ feruencioribꝫ ſtudijs p̃
ire ut ibi etiã tãgit·

Capitulũ· iij·

SEcũdo pñcipale de ig
norãtia declarãdũ fuit
qñ ignorã· ſit pccm̃. qñ excuſet
a a pccõ. ⁊ qñ nõ· ¶ Pro itellcũ
huiꝰ nõn dĩ ſm thõ· ⁊ durãdũ
in· ij· di· xxij· ⁊ tho. i. 2· q· lxxvi·
Et ſcdꝫ alios tã theologos q̃
iuriſtas ac phõs. q̄ qñtuplex
ẽ ignorãtia· Prima ẽ ignoran
tia electionis. ⁊ hec quodam
mõ affectũ pcc̃i ꝯſequitur· ut
qñ ex ꝯcupiſcẽtia pcc̃i quã vo
lũtas non reprimit abſorbetur
iudiciũ racõis in pticulari opa
bili ſm q̄ dr̄· vi· ethi· q̄ dele
ctacõ corrũpit exiſtiacõeꝫ pru
dẽtis Et ſcdꝫ hãc ignorantiã
oĩs malꝰ ſeu peccãs dr̄ ignorãs
Secũda dicitur ignorãtia cõ
comitãs. ⁊ hec ſe hꝫ ad actũ cõ
comitãte· ut qñ q̃s ignorans
aliq̃d facit· ⁊ nihilominꝰ face
rꝫ ſi non ignorarꝫ Et hec ſe hꝫ
p accñs ad actũ· Ideo nec ex
cuſat peccatũ. nec alleuiat· nec
aggrauat Signũ aũt q̄ q̃s talẽ
ignorãtiã habuit. ẽ cum quiſ
non penitet vel dolꝫ poſtq̃ actũ
perfecit aliquẽ. ut ſi q̃s inuenĩ
ret flor· quẽ putarꝫ ſuũ fuiſſe
q̃ non fuit ſuus. ⁊ reſeruarꝫ eũ
⁊ nihilominꝰ ſuaret eũ etiã ſi
non putarꝫ eũ ſuũ fuiſſe Simi
ter. ſi aliq̃s credẽs accedere ad
vnã mulierẽ· accederꝫ ad alte
rã ad quã tñ accederꝫ ſi eã nõ
ignoraſſʒ ¶ Tertia ẽ ignorã b
tia inuĩcibilis. vicꝫ eoꝝ q̃ non
põt q̃s ſcire. ⁊ q̃ ſtudio vĩnci
non põt· Talis ẽ ĩ oĩbꝫ q̃ non
poſſunt vti rõne ad tẽpꝰ. vl' ad
ſp. uti pueris minorẽnibꝫ. maia
cis. demoniacis· ebrijs. ⁊ q̃ igno
rãter priuantur racõe ex come
ſtione cicute vel iuſquiami. Ig
norancia igitur inuincibilis ſi

ſcðm ſe ꝛ ƀm ſuā cām fuerit īuī
cibilis excuſat in toto·patȝ qꝛ
nō eſt volūtaria aliquo mō·Et
ideo nō eſt nec fuit in ptāte ali
cui⁹ eā repellere ut in pueris mi
noꝛibus. Sȝ quid de habēti
bus ignorāciā īuīcibilē·q̄ in
pte aufert vſū rōnis·ſ·qꝛ in ta
libȝ excuſat in tāto ut in pueꝛ·
qui ƀm ptē ſūt doli capaces ꝛ
pcepti dīni·Et in furioſ habē
tibus lucida ītualla·Et dicit
nōnt ſi ƀm ſe ꝛ ſcðm cauſā ſuā
fuerit īuīcibilis ꝑpt̄ ebrium ex
ebetate peccantem cuius igno
rācia īuīncibilis eſt ƀm ſe·qꝛ
tunc nō pōt iudicare q̄d agen
dum ſit vel non agendū·Tam
non ē īuīncibilis ƀm ſuā cau
ſā·quia potuit ſe non inebriaꝛ
ꝛ ita non ignorare·Et ideo nō
ē oīno excuſat⁹ a toto ƀm tho·
ꝛ multos·ſȝ a tāto·ſi inebrieta
te aliū occidit vel ſil'e facit·Si
aūt q̄s incidit in ignorāciā in
uīcibilē·puta in ꝑuacōeȝ vſus
racōnis p opus licitū·ut ſi p vi
gilias ꝛ abſtinēcias aliq̄s inſa
n⁹ fact⁹ eſt vel ex debilitate cō
plexiōis vel ex ſupꝑōe cibi quē
nō tēbatur ſcire ꝑuatm̄ vſu rō
nis·tunc iterꝫ excuſatur a toto
Si etiā q̄s incidit in ignorātiā
īuīcibilē p op⁹ p q̄d venialiꝛ
peccauit·ec̄ excuſatur a toto·ut
ſi feruoꝛis exceſſus pctm̄ veniale
fuit in vigilādo·abſtinēdo·ꝛ in
hmōi Si aūt quis incidit ī ig
norāciā īuīcibilē ex culpa ſua
mōꝛali: adhuc excuſatur ſcðm
multos a toto·ſi ſaltē nullū ha
bȝ vſū rōnis qn̄ actū facit·q̄ ali
as eſſȝ pccm̄·puta ſi occidit Et
hec opinio ꝓbabilioꝛ ꝛ verioꝛ
Auguſt·ꝛ Ambro·ꝛ Ray·eſſe
videtur·omnib⁹ tn̄ talib⁹ ſi li
berati fuerint ē pnīa imponēda
ſed leuioꝛ q̄ ſi ſani talia cōmiſiſ
ſent ut ptȝ·xv·q·i·Si quis Et
hoc fit ad cautelā et ne diſcipli
na ecc̄ie deleātur Cui ꝯſoat phꝯ
·ij·ethi·vbi dicit qꝛ ebrius me
retur duplices maledictiones
Et·iiij·politi·iubȝ tales ebrios
plus alijs puniri·nō qꝛ pccm̄ ſit
ꝯui⁹·ſȝ qꝛ talia ſiūt frequēti⁹ ꝛ
pni⁹·tho·excipe vioꝛ ebriū vbi
ſupꝛ·i·ij·q·lxxvi·Et foꝛte ſicut
de ebrio dictū eſt quo ad culpā.
ſimile eſſȝ de iſto qui ex culpa
ſua grauj efficeretur demonia
cus vel furibundus·ut ſit inter
dum per maledictiones ꝛ iras
qꝛ tales ī inſania aliq̄d faciētes
alias illicitū non in toto·ſȝ excu
ſarentur in tanto·dicit tamen
tho·i·ij·q·lxxvi·ar·iij·Si eſſet
talis ignorātia que totaliteꝛ ex
cluderet vſū rationis: omnino
a peccato excuſaret·ſicut patȝ i
furioſis ꝛ amētibus hec ibi·per
taleētiam, ignorantiaȝ inuinci
bilem excuſatur ſcðm vlricum
Iſte q̄ in aliquo agendo dubio

magis peritos ↄſuluit·de quo
nullā autoritatē expſſam habȝ
verū ita ſit vel nō·dummō for
met ſibi bonā ↄſciētiam poſtq̄
magis pitos ↄſulueit. Et ſi res
aliter ſe habȝ q̄ ipē ſentit·excu
ſatur·q2 fecit qđ potuit·de9 au
tem nihil impoſſibile requirit
ab hoīe.dicit etiaȝ wilħ·ſuper
ray·q̄ i h̄ntib9 vſū rōnis quo
ad ea ſine quib9 non ē ſal9:nł
la ē ignorātia inuincibilis ſim
pliciter a oino·q2 ſi nō inueni
rȝ hoīeȝ a quo doceretur:vn ctō
doceret eū·miſi ſtarȝ per ipſum·
c Certa eſt ignorātia vincibi ſa
lis ſm phos·7 ſm Juriſtas dr
Ignoracia iuris·vicȝ eoꝝ q̄ q̄s
ſcire tenetur ut patuit circa pn
cipiū p̄cedētis capli in.vij·ſciē
dis Vn9 enim ſcire tenetur qđ
alter non·ut ibidē dictū ē. Qn
taliū ignorātia directe a p ſe ē
volūtaria ſeu affectata.ut ſi q̄s
aliquid ſua ſpōte neſciat ut li
beri9 peccet.hec ignorātia i nul
lo excuſat·ȝ eſt ſpēale peccatū
a actū aggrauat.q2 augȝ volū
tariū.a p ↄſequēs pccm̄ Ex in
tenſione eni voluntatis ad pec
cādum prouenit q̄ aliq̄s vult
ſubire ignorātie danū ꝓpt̄ lib
tatē peccādi·diſtiguūt vrūp
tamē ibi aliq̄ de ignorātia affe
ctata q̄ pōt haberi dupliciter
Primo·cum ignorātia tencōis·
ut cū q̄s tenetur ad aliq̄d.ſed

neſcit an teneat̄ vel nō·Et hec
excuſat aliq̄liter licȝ modicū.
Et illa fuit i paulo.i.thi.i.Mi
ſericordiā ↄſecut9 ſū·q2 ignorāſ
feci i incredulitate ut de ſe dicit·
Alio mō pōt haberi cū ↄſcīa ten
cionis.a hec in nullo excuſat ȝ
damnat.vn̄ ps·Noluit intelli
gere ut bn̄ agerꝫ·Quādo vero
taliū ignorātia que ē cauſa pec
cati·non ē directe volūtaia ſeu
affectata·ȝ indirecte vel p ↄſe
quens q̄ dicitur ſimplex igno
rantia·puta cū q̄s ꝓpter laborē.
vel ꝓpter alias occupacōes ne
gligit illđ addiſcere p quod a
pccō retrahatur Talis eni ne
gligētia facit ipſam ignorātiā
eſſe voluntariā a pccatū·dum
mō ſit eoꝝ q̄ q̄s ſcire tenetur a
pōt·Talis ignorātia non tota
liter excuſat a pccō Similit̄ cū
aliquis non vult laborare i ſtu
dio·vel negligit diſcere vel que
rere.vel ſmonē audire Ex quo
ſequitur eū ignorare·vel cū ali
quis vult bibere vinū immode
rate·ex quo ſequitur eū iebria
ria diſcrecōe carere·talis igno
rātia diminuit volūtarium ſm
tho·7 p ↄſequēs pccm̄.a ſic nō
excuſat a toto.ȝ a tanto Cū eni
aliq̄d non cognoſcitur eē pec
catū:non pōt dici q̄ voluntas
dircē 7 p ſe feratur i pccm̄.ȝ p
accidens·vn̄ eſt ibi minor con
temptus·a p conſequēs min9

d pccē; ¶ Quidā igr̄ de ignoran
cia iuris q̄ ad leuitatē ꝛ graui
tatē ponūt grad⁹ tales. Primo
ſūt quidā q̄ hn̄t ignorātiā ſim
plicem talē; .q̄ ignorāt q̄ tenen
tur ſcire. ſꝫ laborāt ut ſciant. Et
hec habetur aut ſine trāſgreſſio
ne iuris. ꝛ tūc eſt pena pcā tm̄
Aut cū trāſgreſſione. ꝛ hec non
excuſat a toto ſꝫ ut multū. qꝛ in
uīcibilis ē. ut nūc licꝫ nō ſimpli
cit. ꝛ ſic ſūt duo grad⁹. Alij ſūt
habētes ignorātiā craſſam vel
ſupīā; .q̄ ignorāt ꝛ negligunt
ſcire cū poſſint. ſꝫ ſunt īdifferen
tes ad vtrūlibꝫ. ꝛ hec min⁹ excu
ſat. Exemplū iſtoꝝ triū de illo
q̄ neſcit clādeſtinū mr̄imoniū
eē ꝓhibitum. vel non eē ducen
dam in mr̄imoniū quā polluit
p adulteriū Alij ſunt q̄ habent
ignorātiā affectatā ſine ꝯſcien
tia tenēdis. ut paulus. ꝛ hec mi
n⁹ excuſat q̄ ſcḋa Alij vero hn̄t
affectatā cū ꝯſciētia tenēdis. ꝛ
illa in nullo excuſat. ſꝫ oīno dā
nat Et ſic ſunt quīqꝫ gradus.
e ¶ Quinta ē ignorātia pticularis
dcā a phis. ſꝫ a iuriſtis dr̄ fcī. q̄
eſt ignorantia pticulariū circū
ſtātiaꝝ in actu. Exēpli grā In il
lo ſilogiſmo. null⁹ pr̄ ē pcucīē
d⁹ Iſte pat̄ ē. igr̄ ꝛc. ignorātia
maioꝛis eſſꝫ ignorātia iuris ſiue
vniūſalis Sꝫ ignorātia mioꝛis
eſſꝫ ignorātia fcī ſiue pticulaꝛis
Similit̄ ignorātia pticulaꝛis ſi

ue fcī ē. ut ſi neſcis hāc rē quā
tollis eē alienā. vel neſcis hanc
mulierē tuā. ſꝫ diſtiguēdū ē. qꝛ
aut ibi ē adhibita ꝛ pmiſſa debi
ta diligētia. ꝛ datur opa rei lici
te. tūc ignorācia fcī oīno excu
ſat. qꝛ talis ignorātia ē cā facti
talit̄. qꝛ ſi ſcirꝫ hanc circūſtāciā
in pctm̄ trahentem non faceret
actū. cui⁹ ſignū ē. qꝛ poſtea dolꝫ
qn̄ itelligit pccm̄. hec inq̄ excu
ſat a toto ut Iacob q̄ ꝯgnouit
lyā. eā putās rachel. i. quā ſolū
ꝯſenſerat Si aūt non eſt adhi
bita debita diligēcia. licꝫ aliq̄lꝯ
adhibita ſit. vel nō datur opa
rei licite. hec nō excuſat a toto. ſꝫ
a tāto. pōt tamē plus ꝛ minus
alleuiare. ſi nō fuerit directe af
fectata. vn̄ non excuſatur in to
to lamech qui occidit Cayn
putās ſe feram occidere Si aūt
nulla adhibita eſt diligentia:
tunc in nullo excuſat. De igno
rancia ponit Cancellari⁹. vij.
regulas in floꝛib⁹ regulaꝝ mo
raliū. Pria ea que tibi precepit
deus cogita ſemper. Racō. quia
quilibet obligatur ſcire illud
abſqꝫ cui⁹ notitia nō poteſt eui
tare pccm̄ Secūda culpabilꝯ
ignorācia iuris dīni non cadit
i faciētē illd qḋ in ſe ē. Rō eſt. qꝛ
ſpūſſanct⁹ talē hoīem de nccījs
ad ſalutē; que vires ſuas exce
dūt docere immediate paratus ē
Tercia. ignorātia inuincabilis

excuſat in eis. p̄ſertim que ſunt
facti: nō autē craſſa vel ſupina q̄
ꝓuenit ex negligētia ſciēdi vel
faciēdi qđ in ſe eſt. Dicitur au
tē inuīcibilis. non q̄ poſſꝫ vin
ci. aut ꝙ ex ea neceſſe ſit tunc
opari. Sꝫ quia operās ſuffitien
ter ſc̄m caſus euētuū diligēciaꝫ
appoſuit ſciēdi illud qđ neſcit
Quāta ignorācia iuris hūani
ſuffitiēter ꝓmulgati: non libe
rat ſubditos a pena in foro exte
riori. licꝫ frequēter q̄ ad deū ex
cuſꝫ a culpa quoſdā ignorātes
Quīta non q̄libet tenetur ſcire
de quolibꝫ pccō mortali an ſit ta
le. licꝫ expediat illud inq̄rere ꝛ
ſcire iuxta vniuſcuiuſqꝫ vires
a ſtatum. a pl' eccleſiaſticos
ꝙ laycos Et int' eccleſiaſticos
p̄lati ex officio tenētur ꝙ ſint
pati omni poſcēti reddere rōeꝫ
de ea q̄ in eis ē fide a ſpe Sexta
nulli facienti qđ in ſe eſt. hoc ē
bn̄ vtēti donis dei iā habitis. de
us talē hoīem patus ē docere ī
neceſſarijs ad ſalutē. ſiue ſint
illa credenda. ſiue operanda.
Septīa nemo vtēs racōne diu
ab ignorācia principiorū mo
raliū excuſatur. qꝛ forte moru
lam ad ꝯſiderandum apponere
f phas hꝫ hec cācell' Dubita
tur hic p̄rio de emente rem ali
quā furtiuā. vel raptā. vel ꝑditā.
quā ignorat eſſe talē. vel alias
vicoſam ſimiliter. ſꝫ. Rap. q̄ ſci
ebant vel ꝓbabiliter credebāt
eſſe de iuſto. ſimplicit' non tenē
tur ad reſtitucōem in aliq̄ du
rāte ſcꝫ bō fide ꝙ tum ad illos
q̄ credebāt Qui vero temere cre
debāt vel ignorābāt ignorātia
craſſa. vel ſupina. vel ex negligē
cia. vel ꝓpter fatuā ſimplicitatē
nihil ſup hoc cogitabāt. tenen
tur ad reſtitucōeꝫ. Dicitur aūt
ignorātia craſſa vel ſupina per
methaphorā hoīs craſſi vel ſu
pini. q̄ non videt etiā ea q̄ coraꝫ
eo ſūt. qꝛ nullā diligenciā face
re vult Sic q̄ publica a mani
feſta ſe dicit ignorare. ei etiā nō
facile creditur. xvi. di. Rō dici
tis Exēpli grā Ignorāciam craſ
ſā ꝛ ſupinaꝫ hret: q̄ emeret rem
ſpoliatā ab eo q̄ ſpoliauit in bel
lo iniuſto: talit' ꝙ audiuit om
nes vicinos. vel ꝑ maiori pte.
vel etiā pauciores. ſꝫ ſapiēciores
audiueāt dicere illud bellū eē
iniuſtū ꝛ cōn̄ deū. vel forte qꝛ ec
cleſia ꝓhibebat. vel ex cōmūica
bat publice auctores a partici
pes illi' belli. talis tēretur ad
reſtitucōeꝫ Qui eni de tali vel ſi
mili furto vel rapina emerint. ī
iudicō aīe nō excuſātur. ſiue di
cāt ſe habuiſſe ignorātiā iuris
ſiue facti. ſiue ignorātiā craſſaꝫ
Si vero ſcit venditorē iuſte vl'
ex iuſto bello habuiſſe: licite
pōt emere nec tenetur ad reſti
tutionem. Si etiā neſciebat de

iuſto bello eē· ſ; credebat ꝓba
bilit̃ Rā ōnes vicini ſui. vel ma
ioꝛ pars. vel ad min⁹ ſapientes
ita credebāt· prout ipſi vendi
toi videbatur Ipſe nō tenetur
reſtituere durāte hac bona fide
S; ſi poſtea ſciat rē eſſe de ra
pina: d; reſtituē ꝛ in foro peni
tenciali tenebitur ſibi venditoꝛ
ad inteſſe· ſētētia eſt Rap· Si
vēo emit bona fide· ſc; volunta
te reſtituendi: tunc ꝛ poſtq̃ cō
pit rem fuiſſe vicioſam. pōt reti
nere expēſas q̃s ex̄ns i bona fi
de fecit cir̄ rē oſeruādā vel meli
orādā· ꝛ nō tētur de fructibus
tpe bone fidei pceptis Tētur tn̄
de fructib⁹ illis· q̄ non eēnt ad
huc oſūpti ſi extarent ex q̄ inci
pit hr̄e malā fide· Cōcordat ho
ſti· v lri. ꝛ wilh· Et ſi durāte bo
na fide res periȷt: nō tētur· qꝛ
nō erat i moꝛa Similit̃ ſi aliēa
uit eā· qꝛ nō dolo deſiȷt poſſidē
S; nunq̄d ille qui emit bō fi
de ſc; credens rem nō eſſe furti
uā. ſi poſtea inueniat rē eſſe ali
enā pōt pete ā a dn̄o ꝑcium R·
Har· pyſan⁹ in ſūma certe nō
C· de furtis l· in ciuile· ſ; agat cō
g tra venditoꝛem. ¶ Dubitatur
vtꝝ ignorātes excuſentur per
ignorātiam a ſtatutis oꝛdinai
oꝝ R· qꝛ ignorātes non excuſā
tur omunit̃ loquendo a ſtatu
tis ꝛ obſuācia legū· n̄ ſic dcm̄
ē ſup̄ diſtinguēdo de ignorātia

iuris ꝛ fcī· S; tn̄ a ſentēcȷ̄s ꝓ
latis p ſtatuta oꝛdiarioꝝ excu
ſātur ignorātes· qꝛ nō ligātur
illis n̄ eoꝝ ignorācia fuerit craſ
ſa vel ſupīa li· vi· de conſtitu· ut
aīaꝝ· Quo ad tciū principale
nōnd qꝛ q̄uis peccantes ex ig
norācia non ſp grauiſſime pec
cēt· tn̄ piculoſe valde peccāt. qꝛ
qui neſcit moꝛbū. nō q̄rit reme
diū Jōo ſup illo Ro· ij· Ignoās
qm̄ benignitas dei ad pēitēciā
te adducit. dicit glō· ꝛ eſt Am
bro· grauiſſime peccas. idē pi
culoſiſſime ſi ignoras· ¶ S; b
dubitatur prio vn̄ veniat q̄s in
ignorātiam R· qꝛ cauſe ei⁹ ſunt
plurēs· vna ē naturalis ebetudo
intellect⁹. ſ; illa eſt pēa. non cul
pa Talē ignorāciā habēt mio
rēnes ꝛ puei de quib⁹ dn̄s ait
ad Jonā Jone vltio· Tu doles
ſup ederā in q̄ nō laboraſti neq;
feciſti ut creſceret; q̄ ſub vna no
cte nata ē· ꝛ ſb vna nocte periȷt
Et ego nō parcā niniue ciuitati
magne in qua ſūt plusq̄· Cx
x· milia hoīm̄ū qui neſciūt q̄d
ſit inter dextrā ꝛ ſiniſtrā ſuā. ꝛ
iumenta multa Alia ē incōſide
racō ꝛ negligētia diſcendi. p ſa·
xxvi. Impius nō diſcet facē iu
ſtitiā In tra ſactoꝝ iniq̄ geſſit.
ꝛ nō videbit gloiam dn̄i Ter
tia eſt paſſionū ſenſibiliū per
turbacio· vnde ſcdm pħm· i·
Ethicoꝝ Iuuenes. ꝛ paſſionū

in ſecutores.nō ſūt boni ſciē mo
ralis auditores Quarta ē affectio
ꝛ cura nimia de bonis tranſito
rijs.cōtra q̄ Math.vi.Primū q̄
rite regnū dei ꝛ iuſticiam eius
Quīta ē cura carnis in deſiderijs
p crapulā ꝛ ebrietatē.contra
Apſum.qꝛ talia vias ꝑmagia
tue ꝛ fantaſtice obdurāt ꝛ ob
nubilant.ut in nabal patuit
ebo.q̄ fuiſſe legitur vir malici
oſus.dur9.ꝛ peſſim9.ꝛ ſcḋm no
mē ſuū ſtult9 ē.ꝛ ſtulticia ſua
cū eo eſt.ait vxoꝛ ſua abygail
i prudētiſſimā.i.re.xxv ¶ Dubi
tatr Secūdo Cū obmiſſio ſciē
di ſit pcc̄m:peccat ne ſp hō q̄
diu ignorat id ad qḋ ſciendū
tenetur Et ſi nō ſp:qn̄ ergo ꝛ
qn̄ nō peccat ignorās Rn̄.thō.
Preceptū affirmatiuū cui obmiſ
ſio oppoitur obligat ſemp.ſꝫ
non p ſemp Et ideo oīs illa ob
miſſio p illo tpe ē pcc̄m i actu
in quo q̄s p p̄ceptū obligatr.
ꝛ quociēs illḋ tēp9 reiteratur.
tociēs pcc̄m multiplicatur Ex
quo ptꝫ qꝛ ille q̄ percipit ſe ig
noraſſe.in ꝯfeſſione debet dice
re diuturnitatē tpis per qḋ in
k ignorācia ſtetit ¶ Dubitatur
tercīo.quō q̄s poſſit delere ig
norāciā p pn̄iam cū ignorꝫ ſe
ignorare.Rn̄.qꝛ poſtq̄ q̄s fecit
diligenciam diſcutiēdo conſciē
ciam ſuam modis ſupratactis
p̄cepto.iij.c.de ꝯtricōne.debꝫ

eciā in gn̄ali dolere,de ignora
tis ſi aliq̄ heret peccata ignorā
cie.qꝛ pſ.dicit.Delicta quis i
telligit.ab occultis meis ꝛc̄.
Et tūc ignorācia inq̄tū ē pec
catū.p pn̄iam quo ad reatum
deletur.manꝫ tamē ignorācia
actu.qꝛ qn̄ deſinit eē voluntaria.
deſinit eē peccatum.nō tn̄ deſi
nit eſſe ſimpliciter.de hoc habes
.iij.precepto capi.de ꝯtricōne
¶ Dubitatur qb9 modis q̄s l
poſſit ignorācie viciū exire.Rn̄.
ſcḋm criſ.ſup math.ome.xxxix.
per q̄tuoꝛ.Qui enim poſſe ſuū 1°
facerꝫ ad ſciēdū dr̄āꝫ virtutū
ꝛ vicioꝝ.hic p̄mo deū pro iſto
orarꝫ.vn̄ Jac.i.Si q̄s indigꝫ
ſapiēcia poſtulet a deo qui dat
omīb9 affluēter ꝛ non impro
pat.ꝛ dabitur ei Secūdo libēs 2°
legerꝫ vel audirꝫ verba diuina
de nec̄cijs doctrīa Tho.ij.thi.ij.
Intellige.id ē int9 lege q̄ dico.
dabit ei tibi domin9 in oībus
intellectū Tercīo q̄ ſcit eē bona 3°
facerꝫ.ꝛ mala dimitteret moꝛa
lia.qꝛ ſcḋm greg.Nō eſt dign9
dādis.q̄ non ē gratus de datis.
ſcḋm illḋ pſ.Initiū ſapiencie ti
moꝛ dn̄i.Et ſi moꝛtaliter peccarꝫ.
ſtatī deberꝫ penitere.qḋ q̄ntum 4°
pōt eē req̄ſitum.vn̄ ſcḋm eūdem
greg.pcc̄m qḋ per penitenciā
nō deletur.mox i aliud ſuo pō
dere trahit.pcc̄m enim cecat ꝛ
obduracōem meretur.vn̄ pſ.

Intellectū tibi dabo ⁊ iſtruā te
in via hac q̄ gradieris Ite būꝰ tu
us ſū ego· da m̄ intellcm̄ ut diſcā
p° mādata tua Rn̄to in dubijs bo
noꝝ ⁊ maloꝝ ſibi nō ꝯſiderꝫ·ſꝫ
dei ſac̄dotes·prudētes ⁊ timora
tos q̄rerꝫ Exēplo xp̄i·lu·ij·q̄ eti
aꝫ ſedēs in medio doctoꝝ p̄mo
interogabat·Et pauli q̄ ananiā
acceſſit·⁊ cornelij petꝝ·de hac
materia habes ſupra p̄cep·iij·
m ca·viij·f·g· ¶ Dubitatur·iiij·
Cū negligentia ſit cā ignoran
tie Vtrū negligentia ſit peccatū
mortale ⁊ q̄n nō Re·ſm tho·2·2·q·
liiij·ar·iij·Negligentia puenit
ex q̄dam remiſſione voluntatis.
p quā ꝯtingit ꝙ rō non ſollicita
tur ut pficiat ea q̄ deberꝫ·vel eo
mō quo deret·pōt aūt duplicit̄
ꝯtingere ꝙ negligentia ſit pec
1° catū mortale·vno mō ex pte eiuſ
qd̄ p̄termittitur p negligentiā.
qd̄ q̄dem ſi ſit de neccitate ſalutis.
ſiue ſit actꝰ ſiue ſit circūſtācia ē
2° pccm̄ mortale·Alio mō ex pte cau
ſe·Si enī volūtas intm̄tū ſit re
miſſa circ̄ ea que ſūt dei ut totali
ter a caritate dei deficiat:talis ne
gligentia eſt pccm̄ mortale Et
hoc p̄cipue ꝯtingit q̄n neglige̅
tia ſeq̄tur ex cōtemptu·vn̄ pu·
xix·Qui negligit vitā ſuaꝫ·mor
tificabitur Alioquin ſi neglige̅
tia cōſiſtat in p̄termiſſione ali
cuiꝰ actus vel circumſtancie q̄
non ſit de neccitate ſalutis.nec

hoc ſiat ex ꝯtemptu ſꝫ ex aliquo
alio defectu feruoris·q̄ īpeditur
interdū p aliqd̄ veniale peccatū.
tūc negligēcia non ē peccatum
mortale ſꝫ veniale·hec tho ¶ Quā n
mala aūt ſit tepiditas ⁊ negli
gencia eciaꝫ q̄ ē veniale peccatū.
oſtendit Bern̄·in ſermone de
nō bñ aſcenſioē dn̄i dicēs·pniciosa m
mis ⁊ moleſta tepiditas:infer
no enī proxima·⁊ vmbra mor
tis iure cēſetur·ſane ē videre hoīes
puſillanimes ⁊ remiſſos deficiē
tes ſub onere·virga ⁊ calcaribꝫ
indigentes·quoꝝ breuis ⁊ rara
ꝯpūctio·aīal cogitacio tepida
cōuerſacō·obediencia ſine deuo
cōne·ſermo ſine circūſpectione.
orō ſine cordis intēcioē·locucō
ſine edificacioē·quos deniqꝫ ut
videmꝰ vix gehenne metus ihi
bꝫ·vix pudor cohibꝫ·vix frenat
racō·vix diſciplina cohercet·Et
hmōi ſi diu ita pmāſerit·a ꝯp
mūtur ſb onē ⁊ ſuccūbūt·aut iā
quodāmō i inferno ſūt ut nūq̄
ad plenū reſpicerēt i lumie miſe
racōnū dn̄i non in libtate ſpūs
q̄ ſola facit iugū ſuaue ⁊ onꝰ le
ue Inde aūt pniciosa tepiditas
manat·qꝛ voluntas eoꝝ nōdū
purgata ē·nec bonū ſibi volunt.
nec nouert a ꝓpa ꝯcupia abſtra
cti ⁊ illecti Amāt·n·cum carne
ſua terenas ꝯſolaciūculas in ver
bo·ſigno vel fcō·⁊ ſi hec intrum
pūt aliqn̄·nō tn̄ penitus rūpūt.

hinc ē q̄ raro affectiones ſuas
dirigūt in deū. ⁊ eoꝝ ꝯpunctio
non cōtinua. ſi hoīa ē īplei
aūt miſeracōib; dn̄i aīma hu
iuſmodi nō pōt. Et q̄to magis
ill' euacuabit᷑. tāto magis iſtᵒ
implebitur. vel ſi forte magis
ꝓbas. nunq̄ iſte illis miſcei po
terit. nō eī ſpūs ⁊ caro. ignis
⁊ tepiditas ī vno domicilio cō
morantur. p̄ſertī cū tepiditas
domino ſoleat vomitū prouo
care. hec Bern̄. ¶ Seq̄tur ca
a I Stis igr̄ pitulū. iiij.
de ignorātia p̄miſſis de
claradum ē p̄ceptū no
nū. nō ꝯcupiſces vxorē p̄ximi
tui. Et ſuo modo ē intelligendū
q̄ nec femina cōcupiſcat virū
alienū. Et ponitur exod̄. xx. Et
deu. v. Circa q̄ tria principaliter
ſūt vidēda Primo intellectꝰ hu
ius mandati. Scd̄o ad quot
actꝰ ſe extēdat ambitus huiꝰ
mādati Tercio q̄ piculoſū ſit de
b lectabilib; immorai. ¶ Q̄ntū ad
p̄mi itellcm̄ nōnd̄ p̄mo q̄ pec 1°
catū interiꝰ in volūtate dr̄ pec
catū cordis. ⁊ pcc̄m exteriꝰ dr̄
pcc̄m opis. Et q̄n iſta ſc; pcc̄a
cordis ⁊ opis ꝯiūgūtur: tunc
ſūt ſic vnū pcc̄m. ut determiat᷑
. ij. ſniaꝝ. di. xlij. tūc ec̄. vno p̄
cepto ꝓhibētur. ut dicunt do
ctores. iij. ſniaꝝ. circa di. vltiā;
Cū aūt peccatur in corde ſolum
non ꝓcedendo ad actū exterio

rē ꝓpter aliqđ impedimentum
forte. tūc pcc̄m cordis ſepatur
a pcc̄o opis. ⁊ recipit ſpecialem
ꝓhibicōem. Ad ꝓpoſitum igi
tur ꝯcupiſcētia mulieris aliene
ad venerea pōt dupliciter cōſi
derai. Vno mō put ex ea cauſa
tur ⁊ oritur exterior actꝰ mechā
di. Et tūc ꝓhibetur eađ ꝓhibi
cōe cū exteriori actu. ſexto man
dato. nō mechaberis. Alio mō
ꝯſideratur inq̄tum ex ipā ꝯcu
piſcētia non ſeq̄tur actus exte
rior. q2 forte impeditur. Et ne
q̄s putaret hoc deſideriū non eē
pcc̄m: debuit ſpāle p̄ceptum
vicȝ nonū dari. vn̄ ſicut p pre
ceptum ſextum nō mechaberis
ꝓhibetur oīs vſus illicitus mē
broꝝ exterioꝝ ad venerea: ſic
p iſtud nonum nō cōcupiſces
vxorē p̄ximi tui. ꝓhibetur oīs
illicita cōcupiſcētia venereorū
turpiū. q2 optū ē ex vehementi
ymaginacōne venereoꝝ ſine
actu exteriori. ut dicit augꝰ. ſe
mē defluxiſſe ī vigilia. qđ ē con
naturā peccare. ⁊ pcc̄m mutū
vulgariter. Secūdo nōndum 2°
ſcd̄m tho. i. 2. q. xxx. q̄ cōcupiſcē
tia ꝓprie loquēdo eſt paſſio que
dam appetitus ſenſitiui. ¶ Eſt c
eni in ſenſu appeticio alicuiꝰ de
lectabilis ſenſualis abſētis. Et
q̄tum ad ꝓpoſitū ſufficit hmōi
ꝯcupiſcētia eſt duplex. vna car
nis ſcȝ appeticio delectabilium

ſcđ; tactū ut ſunt venerea· Alia
oculoꝝ videlicꝫ appetitꝯ tpali
um bonoꝝ q̄ntū ad poſſeſſionē
ꝛ vſum vtilitatis eoꝝ Secūda
ptinent ad vltimū preceptū·p̄
d ma ad pn̄s· ¶ Tercio notādū
ꝙ prima ꝯcupiſcentia dicitur
ꝯcupiſcencia carnis· a triplici
ter accipitur ſm tres eius mo
tus pn̄cipales in gn̄e· Quidaꝫ
nullū ſūt pc̄cm· Alij ſunt venia
1° le Tercij ſūt mo͞rle· Nā primo·
aliq̄ dicitur p̄mi motꝯ iſtiꝰ ꝯ
cupie carnis a ſūt tales q̄ conſi
ſtūt īfra limites natue͞ vel ſenſu
alitatis ſic ꝙ nullo mō depēdet
a volūtate· ꝛ tūc nullū pc̄cꝫ ſūt
Exēpli grā ſiunt ei aliqn̄ motꝰ
quidā natuāles in carne ſequē
tes ꝯdicōem naturaliū q̄litatū
quos frequent̄ nec ſenſus app̄
hendit nec homo adūtit nec de
lectatur· Et tales nullo modo
ſunt pccā· ſꝫ aliqn̄ ſeq̄la peccati
ſm thō· ut cū q̄s ꝯdiate come
dit et calefactus mouetur ſine
ymagiacōe alicuiꝰ venerei · Fit
etiā aliqn̄ ex fomite motꝰ q̄dā
titillacōis ī carne ad libidieꝫ id
ē ad carnalē ꝯcupiſcētiā quā ti
tillacōem apprehēdit ſenſus Et
dicitur motus ille ꝓprie titilla
cōis ſcđ; henricū de gandauo
q̄dli· vi· Et ē talis motus ipſa
ſenſitiua apprehēſio delcābilis
vel delectacō in apprehēſo· Et ſi
ille motus totalit̄ p̄ueniat volū

tatem Ita ꝙ volūtas non delcā
tur in eo nec manet nec rō adū
tit eū · Et ſic ſm bōuē· vidꝫ veni
ale· Sꝫ ſm aliquos adhuc nul
lū ē pc̄cm qꝛ nihil eſt pc̄tm̄ niſi
inq̄ntum ē aliq̄ mō volūtarium
ſm augꝰ· Et ſcđm eundē non ē
ī ptāte nr̄a· quibꝫ viſis tāgani·
ſꝫ eſt in poteſtate noſtra ea libe
re reſpuē vel acceptare Simili
ter ꝯtingit aliquādo hoīeꝫ inſpi
cere mulierē audire vel tāgere
eā vel de ea cogitaē ꝛ ſine culpa
Attamē ad hmōi aſpc̄m· audi
tū· tactū· vel cogitacōeꝫ mox ſe
q̄tur a natuālit̄ in appetitu eiꝰ
ſenſitiuo ꝯcupia q̄dā a delcācio
vel motus deſiderij ad ꝓſequē
dū illđ ope reſpcū eiuſdē muli
eris· q̄ ꝯcupiſcēcia dꝛ ꝑ paſſio
a p̄mꝰ motꝰ· Et talis cū ſic to
talit̄ p̄uenit rōis actū nō ē pec
catū mo͞rle rōe p̄dicta qꝛ nō ē ī
ptāate nr̄a ꝙ afficiamꝰ vel non
ſenſualit̄ Et ōnes p̄fati ꝯcupie
motus dicūtur p̄mi· vn̄ augꝰ·
li· ij· de nupcijs ꝛ ꝯcupiſcencijs
Cocupia nō ē pc̄cꝫ qn̄ ad illici
ta opa nō ꝯſentitur· qđ itelligē
dū eſt qn̄ volūtas nullatenꝰ ꝯ
2° ſētit ¶ Secūdo ſūt aliq̄ motus e
ꝯcupie carnis q̄ pccā veniala ſi
ūt ut ptꝫ ī p̄ori exēplo· poſtq̄
hō hmōi ꝯcupiam iā in animo
ꝯtam pcipit aliquali racōe· ꝛ
volūtas mouet̄ motu delcācio
nis ꝯdelcādo appetitum ſenſitiuo

aut ſi mouetur motu in delcāti
onem. aut qn̄ mouetur deſide
rio cōſenſus ſurreptícij ad pſe
quēdū illd̓ in op⁹ licȝ in nullū
hoꝝ dcōꝝ delibrāte ⁊ plene cō
ſentiat. ſȝ ꝑmittit ɔcupiſcētiaȝ i
aio ꝯtā morai cū quad̓ moro
ſa delectacōne. ſine tn̄ cōſenſu
volūtatis delibrato ⁊ pleno in
opus aut in delectacōnem. In
iſtis fit pcc̄m veniale. niſi quis
ɔſentirȝ interp̄tatie. de hoc ſta
tī dicetur. q̄ imputatur negli
gētie volūtatis. que non ꝓhibȝ
nec excludit p̄fata. ſȝ negligen
ter ꝑmittit i aio morari. hmōi
cōcupiaȝ ad mōꝛle pcc̄m incli
nantē Tercō mō ſūt alij mot⁹
q̄ dn̄r ɔcupiſcētia carnis. ⁊ tūc
accipitur cōcupia carnis ꝑ vo
lūtatis delibrato cōſenſu. Qn̄
enim cōſequitur i volūtate deli
beratiu⁹ ɔſenſus in opus vene
reū. ꝓhibitū ſexto p̄cepto. licȝ
nunq̄ꝫ egrediatur in opus. vel
etiā qn̄ ɔſentit in p̄fati opis de
lectacōem. vere vel interp̄tatie.
q̄ cōſenſus dr̄ ɔſenſus in moro
ſam delectacōnem. tunc ille cō
ſenſus ē peccatū mōꝛle. Et iſta
ꝓhibetur ꝓprie iſto nono pre
f ¶ cepto. ¶ Vbi nōndū ſm thō.
q. de veritate. q. xv. Et bōue. ſu
ꝑ ij. di. xxiiij. Nd̓ anteq̄ꝫ q̄s ꝓ
grediatur i op⁹ venereū ſexto
p̄cepto ꝓhibitū. ſcȝ nō mecha
beris. vel anteq̄ꝫ cōſētiat in op⁹

tale. pōt quis peccare mōꝛliter
triplici conſenſu con̄ hoc nonū
p̄ceptum: ɔſentiēdo in venerea
moroſe. vn̄⁹ ɔſēſus vocatur in
terp̄tatiu⁹ Alter expſſus ſeu ve
rus in delectacōeȝ Terci⁹ i op⁹
nephariū ſi poſſȝ Que declarat
bonauentura vbi pri⁹ ſic Et ſu
mitur ab Aug⁹. originaliter
li. xij. de trinitate. Et a mgr̄o di
ſtinctione p̄fata. vn̄ ꝓgreſſus
tēptacōis ⁊ delectacōnis dicit
bonauentu. talis ē. Primo enī
delcābile offertur ſiue ꝑcipit
Secūdo vero delectacō aduer
titur Tercō in id ad qd̓ trahit
delectacō ɔſētitur vel diſſentit
3° Delectabile ꝑcipe. ē ſenſualita
tis. delectacōeȝ adūtere. ē infei
oris ptis rōnis que interiores
motus ⁊ affcūs habȝ diiudica
re ⁊ cognoſcere. hoc enim non
ē potēcie ſenſitie. diffinire autē
an hoc ſit āplectēdū an reſpuē
dum ē ſupioris ptis rōnis. in q
reſidȝ autoritas iudiciarie po
teſtis Contigit autē delectari
ad apprehēſionē delectabilis
an̄ adūſionē delcācōis. ⁊ hoc
ē ſenſualitatis. ⁊ abſqȝ dubio
ē veniale peccatū Contigit iteꝝ
delectai poſt apprehēſionē dele
ctabilis ⁊ poſt delectacōnis ꝑ
cepcōnem an̄ plenū cōſenſū ⁊
deliberacōem. ⁊ hoc ē inferioꝛ
partis rōnis ⁊ ē aliqn̄ moꝛtale.
aliqn̄ veniale. ⁊ tunc dicitur

comedē ſola mulier· Cōtingit
iterꝝ tcio delcāri pt⁹ app̄hēſiōeꝫ
delcābilis ⁊ adu͛ſiōeꝫ delcācōis
⁊ pt⁹ plenū ꝯſenſū deliberacōis
Et tūc dꝛ comedere vir· Et tūc
ē mōꝛle pcc̄m In hiis generibꝫ
pccōꝝ quoꝝ actus ſūt i ꝓhibi
cōe ꝓpt̄ plenū ꝯſenſū ⁊ decordia
cōeꝫ·vn̄ cū tēptacō ichoatur a
ſenſualitate·planū ē eſſe veiale
Cū ꝯſūmatur i ſupiori pte rōiſ.
planū ē eē mōꝛle pccꝫ·Cū vēo
ſola mlierꝫ ꝯmedit·pōt eē mōꝛle
vel veiale. Sꝫ difficile ē diſcernē
qn̄ ſit mōꝛle vel veniale·pōt tn̄
hoc mō diſcerni. qꝛ cū pcipitur
delcācō. Aut ſtati repellit· Aut
retinetur Si ſtatim repellitur·
tūc leue eſt pc̄tm̄· Si vero reti
netur: hoc pōt eē tripliciꝛ· vel
qꝛ placꝫ ipā delcācō ⁊ opis ꝯſū
macō· Ita qꝙ adeſt volūtas faci
endi in cogitacōe ⁊ etiā in ope
ſi facultas adeſſꝫ· ⁊ tūc eſt ibi
plen⁹ ꝯſenſus ⁊ pc̄tm̄ mōꝛle· ſi
mul ꝯcurrente viri ⁊ mulieris
comeſtione· vel qꝛ placꝫ delcā
cio· ſꝫ tn̄ diſplicꝫ pcc̄i ꝯſumma
cō· ⁊ tūc eſt ꝯſenſus ſemiplen⁹
Et dꝛ mādūcare mulier· nihilo
min⁹ tn̄ peccat mōꝛliꝛ· cū i iſtaꝫ
delcācōeꝫ conſentit· vel qꝛ vtrū
qꝫ diſplicꝫ· ſcꝫ ipā interioꝛ dele
ctacio ⁊ opis ꝯſūmacio· Tunc
aut adu͛tit piculū· aut non adu͛
tit· Si non aduertit piculū de
lectacionis nec repellit eā: pec

cat· ſꝫ nō mōꝛliꝛ· grauī⁹ tn̄ pec
cat qꝫ ſi ſtatim mulierꝫ repuliſſꝫ
Si aūt adu͛tit piculū ⁊ delecta
cioneꝫ iſtā non repellit· ſed mē
tem in talib⁹ cogitacōībus re
uolui ſinit· Et tunc dicūt mgr̄i
qꝙ peccat moꝛtaliꝛ· Quia qꝫuis
eciā ibi non ſit ꝯſenſus ver⁹ eſt
tam̄ ibi conſenſ⁹ inꝑpretatiu⁹.
⁊ comedit ſola mulier· nihiloi
nus tn̄ illud pcc̄m imputatur
viro. qꝛ cū eam cōpeſcere debuiſ
ſet ⁊ teneretur: non tn̄ compeſ
cuit· hoc tn̄ qꝺ nūc vltimo di
ctum eſt· nō eſt vſqꝫquaqꝫ cer
tum· Negāt enī aliqui eſſe mōꝛ
le in negligēcia repͥmendi vbi
eſt diſplicēcia. qꝫuis q̄s piculū
aduertat· Sꝫ tn̄ ſecurioꝛ via te
nēda eſt· q̄cq͛d ſit rei veritaſ
Et ſi alicui hoc cōtigat: ſanū ē
ꝯſiliū qꝙ de ipō ut de mōꝛli peni
teat In dubiis eī ſecurioꝛ via eli
gēda ē· Et nō qꝙ nō de q̄cūqꝫ de
lcācōe loq̄mur. utpote de ipſa
q̄ q̄s delcātur cogitando de pul
chritudie mulieis· ſꝫ de iſta q̄ cō
ſurgit ex delcācōe illi⁹ opis ne
farii· hec bōuen· ſcūs tho· q̄ſtio
nibꝫ de veritate vbi ꝑus eciā ſic
dicit Simpliciꝛ ꝯcedim⁹ cōſen
ſum i delcācōem foꝛnicacōis vel
alteri⁹ pcc̄i mōꝛlis eē peccatum
mōꝛle· Ex q̄ etiā ſeq̄tur qꝙ quic
q̄d hō agit ex cōſenſu talis dele
ctacōis. ad hoc ut hmōi delecta
cōeꝫ nutriat vel teneat. ſic ſunt

turpes tactus·act9 ⁊ libidino
ſa oſcula·vel aliquod hmōi·to
tum ē morle pccm̄. Idē dicit·i·
·2·q·lxxiij·ar·viij·Et iterū vbi
p̄us de veritate declarās q̄d ſit
ɔſēſus īterp̄tatiu9 ſic dicit·An
q̄r racō delectacōē3 ꝓ̄pedat aut
nocumētum ipſi9 nō hab3 int̄
p̄tatm̄ cōſenſum etiā ſi nō reſi
ſtat. S3 quādo iā ꝓ̄pedit rō de
delectacōe inſurgēte ⁊ de nocu
mēto ɔñte ut ptē cum percipit
homo totaliter ſe per hmōi de
lectacōnem in pccm̄ inclinari ⁊
in p̄cps ruere·niſi expreſſe reſi
ſtat: vid3 ɔſentire·Et tunc pec
catum ad rōnem trāſfertur ut
p actū ei9·qr agere ⁊ nō age
re cū quis agere d3: ad genus
act9 reducuntur·ſcdm q̄ pccm̄
omiſſionis ad pccm̄ omiſſiōis
reducitur·hec ibi Cācellari9 no
u9 dat q̄tuor regulas de talib3
⁊ alijs ſimilib3·Prima ē·nullū
ē pctm̄ morle actuale abſq3 cō
ſenſu·libero rōnis vero vel int̄
p̄tatio·Interp̄tatiuū conſenſū
tunc eē dicim9 dū habuit racō
tempus ſufficiēs deliberandi ⁊
refugiēdi ea circa q̄ vitāda eē
p̄uigil tenebatur Qualiter di
cit lex forenſ Qui tac3 ɔſentiē
vid3·dū vic3 repugnare debe
ret Secūda. ɔſenſus i delecta
cōem luxurie circa obiectū ſibi
ꝓhibitum ē morle pctm̄·ſiue
ſit in cogitacōne·ſiue in verb. ā

ſm viſu·aut in tactu·aut nutib9
aut in opacōe·Quāobrē fami
liaritas mag9 hoim carnaliū·p̄
ſerti ad nudū q̄ntum cuiq3 ſint
eiuſdē generis aut ſex9 diuerſe
etatis·piculo pxia ē·Ideoq3 vi
tāda ē·Tertia homo q̄ tenet̄
reprimere illecebras antequā ſit
morlis Primo quo obmiſit re
p̄mere ⁊ euitare ei iputabitur
ad culpā morlē3 in p̄io inſtā
ti non eē gratie ⁊ eē pccī morta
lis. ⁊ ante nunq̄ fuit verū dice
re iſte mortaliter obmiſit Quā
ta nullū deſiderium rei illicite
factū tm̄mō ſub ɔdicōe actua
liter vel habitualiter adhibi
ta. ē de ſe morle delictū· per ac
cidēs tn̄ ꝓpter appetitus ſenſua
lis ɔmocōnem minimā· qua ſciē
ter dimittitur inualeſcere ex ta
lis deſiderij cōtinuacōne libera
pōt ipm̄ inter morlia deputari
Quia q̄ amat piculū peribit in
illo Dubitatur circa dcā·Prio
per bonauen·vbi p̄us·An ſola
mora de veniali faciat peccatum
morle Et rn̄d3·mora tpis q̄ntū
ē de ſe nō facit·ut qd prius erat
veniale fiat morle·ſ3 ſolū occaſi
onaliter. vic3 quia inducit con
ſenſū verū vel interp̄tatiuū Tūc
aūt inducit ɔſenſum verū·qn̄ ex
diuturnitate delectacōnis cre
ſcit libido. adeo ut hō velit oino
in interiori delectacōe p̄ſiſtere
⁊ morari. Tunc vero inducit

ꝯſēſu īterp̄tatm̄· qn̄ hō adūtēſ
piculū delcāōis retēte· negligit
eā rep̄mē· hoc aūt nō fit abſqꝫ
cōtemptu ſalutis ꝓprie ꝑeo ꝙ
diſcrimini ſe cōmittit ⁊ exponit
Illa enim delcācio ſubintrat ſic
ſerpens ⁊ venena diffundit· p
q̄ racōnalis ſpūs incurrit moꝛ
tem culpe· Sic igitur ſalutem
corpaleꝫ negligerꝫ· qui ſerpen
teꝫ iuxta ſe ſcient collocarꝫ Sic
q̄ in tali delcācōe adūtens picu
lū ⁊ debēs aduertere· voluntarie
verſatur· exponit ſe diſcrimini
quādo negligit repellere· Et p
tāto dicit magiſter vbi ſup̄· Ip
ſum peccare moꝛtalit· hoc aūt
non facit moꝛa de ſe· ſꝫ fit racōne
cōſenſus vel ꝯtemptus· hec bō
g uentu· ¶ Sꝫ dubitatur p eūdē
ꝯ· Quanta moꝛa hoc faciat ſcꝫ
ꝙ fiat de veniali moꝛtale ꝛc· in ge
nerali dētminatur hoc in qua i
ꝙ adeo creſcit delcācio ⁊ libido
ꝙ ſupuenit ꝯtemptus ⁊ conſen
ſus vel adeo eſt repellēdi negli
gentia vel ꝓprie ſalutis incuria
ꝙ ſupuenit cōtemptus ⁊ cōſen
ſus interpretatiuꝰ Si aūt in ſpā
li queratur quāta ſit illa moꝛa
vtꝝ vniꝰ hoꝛe vel dimidie· vel
amplioꝛis ſpacij· nō pōt rn̄ſio
dari· qꝛ aliqn̄ eſt maioꝛ· aliqn̄
minoꝛ ſm diuerſos ſtatus ⁊ cō
dicōes pſonaꝝ· vn̄ hoc nō dēt
minat ſcīa vel lectio· ſꝫ potiꝰ con
ſciēcia rcā ⁊ vnctio· vn̄ qn̄ adū

tit ꝯſcīa recta ſe non modicū le
di ex moꝛoſa delcācōe: cōſenſꝰ
ſupuenit vel cōtemptus Qd̄ ſi
nō aduertat· aliqn̄ ꝓpter tene
bras ⁊ inuolucōes affectionū
nr̄aꝝ: ſecurioꝛē ptem debet elige
re ⁊ confiteri pure ſic· ⁊ dolere
q̄ſi moꝛtalit peccaſſꝫ Per qd̄ appa
ret eciā reſpōſio quid faciend̄
ſit qn̄ q̄s dubitat an venialiter
vel moꝛtalit peccauerit· ⁊ qualit
ei ſit cōſulendum ¶ Dubitatur h
tercio p eūdem ſcꝫ bonauē· vtꝝ
in alijs generibꝫ pccōꝝ eciā ita
ſit piculoſum ⁊ duꝝ ſicut iā de
pccō carnis dcm̄ eſt· Exempli
grā de homicidio ⁊ hmōi· qua
lit ſit ei ꝯſulendū ꝛc· idē in oibꝫ
pccis delectacō moꝛoſa vigilā
ter ⁊ ſtrēnue vitāda ē· Attamē
v̄ba augꝰ· poſita q̄ſt· xij· de tri
nitate ponūtur Et di· xxiij· vbi
dicit· Sic in illo cōiugio p̄mo
rū hoīm ⁊ cetera precipue vide
tur intelligi in peccato carnis·
qd̄ habet ex carnis incentio de
lectacionem ſibi magis conti
ctam· ad quā hō facilime incur
uatur· Et ideo cū magna diligē
cia eſt vitāda· nō ſolū aūt hoc ſꝫ
⁊ oē pccm̄· multa ei frequenter
credūtur eſſe venialia que ſunt
moꝛtalia ⁊ difficile tamē eſt in
hijs diſcernere Et ideo q̄ſi a fa
cie colubꝛi habet hō q̄ vult ſal
uari peccatū fugere· hec ille· Sꝫ
ſctꝰ thō· i· ꝛ· vbi p̄us videtur

diffinire dubiū prefatum q̄ in
alijs mortiferis delectacōnibꝫ. in
hijs videlicꝫ peccatis immorādo
q̄ ſm ſe ſūt peccā mortalia: poſſit
quis peccare mortaliter. Sed di
ſtinguit. vn̄ ſic dicit de fornica
cōne cogitās. de duobꝫ pōt de
lectari. Vno mō de ipſa cogitati
one. Alio mō de ipſa fornicacōe
cogitata. Et ſic ſemꝑ ſunt due
delectacōnes. vna de cogitacō
ne. alia de fornicacōne cogita
ta. delectacō de cogitacōe ipſa
ſequitur inclinacōem affectꝰ
in cogitacōe ꝫ ipſā. Cogitacio
aūt ipſa ſm ſe non ē peccm mor
le. ymo quādoqꝫ eſt veniale tm̄.
Sic cū aliq̄s meditat̄ cogitat.
Nūqꝫ aūt ſine peccato. puta cū
aliquis vtiliter de ea cogitat.
Sic cū vult de ea p̄dicare. vel
diſputare. Et ideo ꝑ ꝯns affectō
et delcācō que ſic ē de cogitacō
ne fornicacōis. non eſt de gene
re peccati mortalis. ſꝫ quādoqꝫ ē
peccm veniale et q̄nqꝫ nullū. vn̄
nec ꝯſenſus in talē delcācōnem
eſt peccm mortale. Qd̄ autem ali
quis cogitās de fornicacōe de
lectet̄ de ipō actu cogitato. hoc
ꝯtingit ex hoc. q̄ affectus eiꝰ ē
inclinatus ad hūc actū. vn̄ cū
aliquis ꝯſenciat in talem delcā
cōem. hoc nihil aliud ē q̄ȝ q̄ ip
ſe ꝯſentiat in hoc q̄ affcūs ſuus
ſit inclinatus i fornicacōe ꝫ. nul
lus eni delcātur niſi in eo qd̄ ē

conforme appetitui eiꝰ. Qd̄ au
tē aliq̄s ex deliberacōe eligit q̄
affectꝰ ſuus conformetur hijs
q̄ ſm ſe ſunt peccā mortalia: ē pec
catū mortale. vn̄ talis ꝯſenſus i de
lcātionē mortalis. ē peccm mor
le. Ad q̄ntum argumentum di
cit. Cōſenſus i delcācōem que ꝓ
cedit ex cōplacētia ipſiꝰ actus
homicidij cogitati ē peccm mor
le. non aūt ꝯſenſus i delectacō
nem q̄ ꝓcedit ex cōplacētia co
gitacōis de homicidio. Et i ſcrip
to. 2. dicit di. xxiiij. Sic in for
nicatione ſi q̄s cōſentiat in dele
ctacionē q̄ appetitū cōcupiſcibi
lis reſpcū fornicatiōis ſeq̄tur.
erit peccm mortale. Ita eciā a mul
to āplius ſi conſentiat in delcā
cionē q̄ appetitū iraſcibilis re
ſpectu homicidij ſeq̄tur. erit pec
catū mortale. vn̄ phs. x. ethicorū.
vult q̄ idē iudiciū eſt de opacō
ne et delectacōe. hec ibi. ¶ Du
bitatur q̄rto q̄d. ſi q̄s ymagi
netur delcācōem venereā cum
aliq̄ quā vellꝫ eſſe vxorē ſuā. nl̄
la lege ſibi copulari ꝓhibitā ꝫ.
et in hoc delectetur. nolens tn̄
cum ea corpaliter delcāri niſi eſ
ſet vxor ſua. pōt ne peccm mor
le ibi omitti cōſentiēdo i moro
ſā delcātionē. Rn̄. ſm pe. pa. ſup
ij. di. q̄ ꝑus. quādo nō eſt actu
vxor: tūc licꝫ eam caſtitate ꝯiu
gali. vel ſimplici aīo deſiderare
vxorē. niſi aliūde ſit prohibitū

Jacob eñ ſuiuit p rachel quā
diligebat Gene. xxix. ⁊ ſic nō
eēt moꝛtale. Sꝫ anq̄ſ ſit vxoꝛ in
eam exardeſcē ut in cogitacōe de
ea velit hō delectari: vide moꝛtale.
poſſꝫ eñ eē libido tā vehemens
q̄ ſemē emitteretur. qꝺ nemo
dubitat eē moꝛtale. ⁊ ad crimen
mollitiei ptinēs. nō min⁹ abſoꝛ
bēs rōēꝫ. q̄ ſi exteri⁹ ꝯtra natu
rā ꝓcuraretur. Dubitat̄ quīto
Quid ſi q̄s ymagietur delcacī
onē venereā cū aliq̄. q̄ actu eſt
vxoꝛ ſua. Sic eñ actu eā cog
noſcē nō ē moꝛtale. ſic nec eā ocu
piſcere In oppoſitum ē piculū
pollucōīs ſꝫ. pe. de pa. Sicut
nō licꝫ cognoſcere vxoꝛeꝫ extr̄
oꝛdīarie. nec appetē ad ſic cog
noſcēdum: ſic non licꝫ moꝛoſē
delcāri in appetitu cuiuſcūqꝫ fēi
ne. ex quo talis turpitudo ꝯtra
naturā ſeq̄ pōt ſm aug⁹. Quā
uis eī marit⁹ vxoꝛeꝫ illā nō ap
petat ñ ſm naturā ⁊ licite ⁊ licꝫ
non ſit illicitū ex pte obiecti: ē
tñ illicitū ex pte medij. mōi. ⁊
k ſbiecti ¶ Ex p̄miſſis apparꝫ q̄
ꝯcupiē carnalis ⁊ alioꝝ pccō
rū ſūt. x. g̃d⁹ vel. xi. q̄bus itur
ad moꝛtē aīe Sic etiā ī infirmi
tatibꝫ coꝛpis. vna ē infirmitas
1° moꝛti ꝓpinquioꝛ q̄ alia. Nā eſt
2° p̄mus vbi nullū eſt pccm̄ Se
3° cūd⁹ vbi eſt veīale. Terti⁹ eſt
ꝯſenſus īterp̄tatiu⁹ ⁊ moroſ⁹
in delectacōnem venereoꝝ.

Et ſcd̄m aliquos eſt moꝛtale pec
catū In hoc ⁊ ſequenti moꝛtua
eſt aīa. vel agoniſat. vel moꝛit̄.
4° vel eſt moꝛti ꝓpinquiſſima. Quar
tus eſt ꝯſenſus verus exp̄ſſus
ſeu moroſus in delcacōneꝫ. ⁊ il
le etiā ſcd̄m theologos cōmu
5° nit̄ eſt pccm̄ moꝛtale. Quītus
eſt ꝯſenſus in opus nepharium.
qꝺ fierꝫ ſi opoꝛtunitas haberē
tur Et ſm oēs illud eſt moꝛ
tale peccatū. Et certū eſt q̄. ix.
precepto ꝓhibetur. Sequen
tes vero ſunt ꝯtra ſextū p̄cep
6° tū. vn̄ hic aīa eſt moꝛtua. Sex
t⁹ eſt opis itenti ꝑpetracō exte
rioꝛ vbi facultas adeſt. h extr̄ ad
7° monumentū poꝛtatur. Septi
m⁹ eſt ꝯſuetudo. q̄ cātur ex fre
8° quentia act⁹. h fetet. Octau⁹ ē
deſpacō de nō poſſe dimittē hoc
pccm̄. h ſepelitur clauſa duro
9° lapide Non⁹ eſt abſtiacō ⁊ ob
duracō ī pccō tali. Quia pccōꝛ
cū ī pꝛofūdū pccōꝝ venerit ꝯtē
nit ut ptꝫ ī pharaone. h a meō
ria hōim q̄ rū dā ſcōꝝ labitur.
10° Decim⁹ ē finalis īpnīa in q̄bꝫ
dā h triplici moꝛte moꝛitur coꝛ
pis. ⁊ aīe ⁊ infernalium demonū
11° ꝯpa efficit̄ Vndecim⁹ ē īgreſſus
actualis pt⁹ moꝛtē ī īfernū Pre
fati g̃d⁹ ſic ſe hñt. q̄ ſp ſequēs
pōt eē peioꝛ p̄ oē. hij ſūt g̃d⁹ q̄
bꝫ itur ad īfernū. ergo p̄ncipijs
obſta. tarde medecia patur Qui
vult p̄fata p̄dicarē vulgo caut⁹

ſit in multis ne cõſentias ledat
inordiate timoratas. bene ergo
declarꝫ. aut litteracõibus talia
l cõmittat ¶ De ſecũdo pricipa
li ad quot ſe extẽdat ꝓhibicõ
noni pcepti Nõnõ qꝛ i hoc mã
dato ꝓhibetur. Primo oĩs vo
lũtariꝰ conſenſus volũtatis in
q̃dcũqꝫ opꝰ venereũ ſexto mã
dato ꝓhibitũ. vbi volũtas nõ
exit in actũ exteiorẽ. quia volũ
tas tunc pro facto reputatur
Ex quo ptꝫ qꝛ ſunt multa pccã
venerea intꝰ i corde. ⁊ tot quot
fuerũt enumerate ſpẽs ⁊ modi
exteriores venerei in ſexto mã
dato. qꝛ reſpcũ cuiuſlibet põt
haberi volũtas deliberata illud
faciẽdi ſi nõ timeretur infamia.
vel aliud hmõi Et adũtẽdũ cõ
ſequẽter. qꝛ ſicut ſũt gradus in
grauitate pccõꝝ luxurie. quo ad
actꝰ exteiores ſexto mãdato ꝓ
hibitos. qꝛ exteriꝰ adulteriũ g
uius pccm ẽ q̃ ſimplex fornica
cõ. ⁊ ſic de alijs ut in ſexto man
dato dictũ eſt. Et ſimilit̃ ince
ſtꝰ tãto eſt grauior. q̃to ſit in
ter pſonas gradu conſãguini
tatis ꝓpinq̃ores. ⁊ ita de alijs.
Ita etiã ſũt gradus in grauita
te pccĩ luxurie quo ad actꝰ inte
riores hic ꝓhibitos. vñ volicõ
adulterij grauior eſt q̃ volitio
ſimplicis fornicacõis. q̃uiſ vtr̃
qꝫ ſit mortale pccm. ⁊ ſic intelli
gendum ẽ de alijs. Scdo hic

non ſolũ prohibet̃ volũtarius
oſẽſus in opus venereũ i ſexto
mãdato ꝓhibitũ: ſꝫ ꝓhibetur
etiã volũtariꝰ cõſenſus i delcãci
onẽ ad tale opꝰ de p ſe inclinã
tem. Cõtingit eñi qꝛ hõ nollet
extrinſecũ opus aliquo modo
ꝓpetrare. attñ deliberãte vult il
lã delcãcõẽ libidinoſã p quã
affcũs ſuꝰ eſt de p ſe ad hmõi
opus prohibitũ inclinatꝰ. ut
ſi q̃s nollet fornicari forte ꝓpt̃
timorẽ aut verecũdiã aut ꝓpter
aliam talem cauſam. vult tam̃
cogitare de fornicacõe. aut de
alijs libidinoſ ad eam incitan
tibus. ut de oſcul. ⁊ tactibꝰ. ⁊
alijs hmõi impudicicis. ⁊ impu
dice ſcꝫ ꝓpter delcãri i obiecto
cogitato. Iſte cõſenſus ẽ pccm
mortale ſm tho. ⁊ augꝰ. xij. li. de
trinitate. Ideo etiã ille cõſenſuſ
eſt hic prohibitus. ¶ Tertio m
nõ ſolũ hic ꝓhibetur cõſenſus
in opus ⁊ in delcãcionẽ: ſꝫ oẽs
modi ⁊ geſtꝰ mali quibꝫ vna
pſona aliã ſibi non mr̃imonia
liter cõiũctam tr̃hit ⁊ ſolicitat
Aut ſolicitare nititur ad luxuri
am. ſiue hoc fiat p int̃ nũtiũ. ſiue
p miſſionẽ lraꝝ. ſiue p minas.
ꝓmiſſiones. munera. mẽdacia.
adulacioẽs. Aut p ſupfluũ ã la
ſciuũ veſtimento ꝫ ornatũ. ſiue
p fucatũ ⁊ mẽdacẽ faciei colo
rẽ. Qui ei talia fecerit. potiſſiẽ ta
li intencõe ut p hoc aliã pſonã

nõ mr̃imonialit̃ ſibi ↄiũctã at
trahat in ſui ↄcupiã; ꝓhibitã.
peccat mortalit̃ ⁊ ↄtra hoc nonũ
mandatũ agit. etiã ſi nũꝙ̃ fiat
ꝓgreſſ9 in aliqđ extrĩſecũ ⁊ ꝓ
hibitum op9. vñ criſ. ſup illo
math. v. Qui viderit mulierem
ad ↄcupiſcẽdũ eã. iã mechat9
eſt eam ĩ corde ſuo. Si mulier
nõ bñ aliqua ornãdo ſe ornatu ſaltẽ
ſupfluo. ã impudico ut oculos
hoim ad ſe attrahat ⁊ viroꝝ a
ſpectib9 placeat ad ↄ̃cupiſcen
dũ. etiã ſi nulli plagam intuleit.
penã patietur extremã. Dene
nũ ei ↄfecit. ⁊ ſi nullus inuẽtus
ſit q̃ bibat. Similit̃ intellige
n de viris reſpectu mulieꝝ. Mr̃
to etiã h̃ prohibentur oſcula.
aſpect9. amplexus. affatus. ta
ctus. ⁊ ſimilia impudica. actũ
carnalis copule p̃cedẽtia. ⁊ ad
eum alliciẽtia. qꝛ talia ſũt pec
cata mortalia cũ iter pſonas nõ
ↄiunctas mr̃imonialit̃ fiunt li
bidinoſe ⁊ tali itencõe ut vna
eaꝝ aliã; p hmõi incitet in ſui
ↄcupiãz. aut ad illicitũ. aut pro
hibitũ venereũ actum. aut ut ĩ
ſe prouocz delcãtioẽz ad hmõi
actũ inclinantẽ. de quo etiã di
ctum eſt ſexto mandato. Quin
to non ſolũ hic prohibetur ex
teriora talia libidinoſa. ſcz oſcu
la. tact9. ⁊ ſĩlia: ſ; etiam prohi
betur volũtas talia faciẽdi. ſiue
volũtarius ↄſenſus in ea. quia

ſicut exterioꝛa illa oſcula. tact9
⁊ hmõi ſũt g̃uia pccã ut dictũ
ẽ. ⁊ hoc mãdato prohibita Ita
etiã volicõ deliberata talia faciẽ
di eſt graue pccm̃ ⁊ h̃ prohibi
tũ. etiã; ſi effcũs nũꝙ̃ ſeq̃retur
exteri9. Quo ad. iij. pñcipa o
le ꝙ̃ piculoſum ſit delcãbilib;
malis immorari p̃ſ̃tim luxurio
ſis Illud p̃mo ptz. p ea q̃ tacta
ſũt in p̃. membro pñcipali. Se
cundo patz ex eo. qꝛ voluntas
valde facilit̃ curuatur ad peccã
dum. ⁊ rõnis iudiciũ cecatur p
delcãbilia. vñ pħus. ij. ethi. ca
pi. vltimo Int̃ regulas pro vir
tutib; acq̃rẽdis ⁊ vicijs vitan
dis põit. iiij. regulas. Prima ẽ.
ut q̃s magis fugiat illđ vitium
qđ plus virtuti c̃te ↄtrariatur.
ut tpantie plus ↄ̃triatur intẽ
pancia ꝙ̃ iſenſibilitas. ⁊ plus
libalitati r̃pugnat ſeu mie aua
ricia ꝙ̃ ꝓdigalitas. Rõ ẽ. qꝛ ta
le viciũ pl9 ĩficit virtutẽ Exem
plũ ẽ de volente ſanaĩ q̃ pl9 no
ciuũ magis h; vitaẽ. Secũda
ẽ ut q̃s ↄſiderz ad qđ malũ pl9
ſit icliat9 a natuã. vl̃ ↄſuetudi
ne. ⁊ ↄ̃tr̃ illđ pl9 conetur. Rõ ẽ.
qꝛ ad qđ ↄplexio incliat vel ↄ̃
ſuetudo. facilius tr̃hit ad tranſ
greſſiõez medij virtutis Ad q̃d
aũt q̃s ſit pl9 iclinat9. patẽ põt
ex delectacione vl̃ triſticia quã
q̃s circa viciũ certũ h; Ita ſecũ
da via efficaciſſima ẽ ↄ̃tr̃ viciũ

Sꝫ via ſtoycoꝝ ut tulius nar
rat fuit minꝰ efficax. q̄ docebāt
ſente a vicijs ceſſare debere. qḋ
ꝓprie eſt tepidoꝝ. Oportet enī
ſm theologos ſimul oia mor̄
lia vitia dimittere. Sꝫ nō opor
tet oia pfectiōis opa ſtatī ope
rari. Exēplū de volētibꝰ beſtias
aliq̄ docere. oportꝫ q̄ cū magno
conatu opentur cōtra naturalē
inclinacōēꝫ. ut qui vult canem
docere ābulare duobꝫ pedibus
Tertia regula ē inter oia maxi
me eſt delectatio ⁊ delectabile qḋ
cuiqꝫ cauēdū. Rō eſt. qꝛ naturali
ter ad delectabilia inclinamur.
⁊ talia appetitui ꝓpoſita ſtatī
placēt. Et ſic ocupiſcētia ſi pre
ſentātur mala: ſtatī mouetur.
volūtas curuatur: et rō cecatur
Sic etiā exēpli grā̄ta p exterio
ra munerā. iudicia iuſtoꝝ puer
tūtur. Ita etiā p delectacōēꝫ que
habet ſpēm interioꝛis muneris
ſimiliter fieri pōt faciliter. Et dif
fert illa regula a ſecūda. qꝛ ſecū
da fuitur penes id qḋ ē ꝓpriū
vnicuiqꝫ. ſꝫ iſta tertia penes id
qḋ omnibꝫ cōuenit. Qrta regu
la eſt. ut quis ɔſiderꝫ ſuperha
būdantiā ⁊ defectū que oppo
nūtur virtuti. ⁊ ꝑpendat q̈lia
ſint ⁊ q̄ mala ſint pecā. ⁊ ſic
faciliꝰ mediū virtutis diliget.
⁊ medium inueniet virtutis.
Tercio q̄ fugiēda ſint delectā
bilia mūdi docꝫ locus i quo ſu
mus vallis miſerie ⁊ lacrimarū
Nō enī ſm augꝰ. deꝰ eiecit hoī
nē de padiſo ut hic padiſū ha
beat. ſꝫ ut laborem ꝰ ⁊ in ſudore
vultus cū adā veſcamur pane.
vel cū eua erūnas patiamur. ut
hic mereamur eternū gaudiū.
hic eī mixta ſunt meroꝛ ⁊ gau
dium. i celo ſolū eſt gaudium.
ſed in inferno tm̄ pena. Qrto
idem docꝫ tempꝰ. Nā ſcḋꝫ bern
har. vniuſum tempꝰ eſt pēiten
tie ⁊ vigilia queḋ ſolemnitatis
mag̃ ſabbati celo. vigila aūt
exigit ieiuniū ⁊ t̄bulacōēꝫ. Qn
to idḋ docꝫ exēplū xp̄i. q̄ per oia
elegit ſm bern. penoſa opa ⁊
virtuoſa. ut pꝫ in eiꝰ paupta
te multiplici. quā habuit naſcē
do. conuſādo. moriendo. Ego in
q̄t pſ. Medicꝰ ſū ⁊ paupꝰ. Qḋ
ſm glō. ibi ad litterā de xp̄i per
ſona dixit. hoc inq̄t glō. xp̄us
dicit de ſe in pſona ſua. Sexto
idē docēt exēpla ſcōꝝ veteris ⁊
noui teſtamti mltiplicia. heb.
.xi. Circuierūt in melotis i pel
libus caprinis. egentes. āguſti
ati. afflicti. quibꝫ dignꝰ nō eāt
mūdus. Septio docēt idē no
cumēta que hoībꝰ ex volupta
tibꝫ ꝓuenerūt. ut pꝫ i Eua. circa
eſū ꝓhibitū. de ſalomōe qui in
famis mortuus ē. de Dauid ⁊
ſāpſone. ⁊ de multis alijs. Octa
uo idē docēt penurie cōfratrū
xp̄ianoꝝ. Quot enī ſunt vidue

tribulatē·paupes egētes·deuo
ti tēptati·laboribꝫ pſſi·capti·et
ſimiles·q̄bꝰ ꝯpati debemꝰ non
inanit̄ vero gaudē. vn̄ bern·nō
decꝫ xp̄ianū delicias q̄rere cū ſci
at xp̄m in tot mēbris ſuis neccē
tatē h̄re·Nono docꝫ illō volup
tatū breuitas·labor·⁊ p cōtria
mixtio·vn̄ Boe·de ꝯſo·O q̄ ꝓtis
amaritudibus hūana felicitas
reſpſa ē·vez q̄ neō ſine cōſola
cōe diu pſeuerarē pōt: conari er
go debemus ut delectemur de ſpe
celeſtis patrie·de dei ꝓpetatibꝰ
vicꝫ bonitate·mia·⁊ hmōi·de
xp̄i pfectōibꝫ·de ſuis beneficijs
de virtutibꝫ ⁊ alijs ſm illō ps·
Delectare in domino ⁊ dabit tibi
peticōes cordis tui·Et ſm illō
apli phil·iiij·gaudete in dn̄o
ſemper Iterū dico gaudete mode
ſtia vr̄a nota ſit oīb·:·

Decimū Preceptum

NOn cōcupiſces rem
pximi tui·nō domū·
nō agꝝ·nō ſuū nō
ancillā·non bouem·
non aſinū·nō vniūſa q̄ illiꝰ ſūt
Exo·xx·Et deu·v·Illō ē decimū
mādatum·de q̄ tria pncipalit̄
ſūt videnda·Primo·quō debꝫ in
telligi Secūdo de mādatis·du
bia q̄dā ſoluentur·Tercio vide
bitur de pena trāſgredientiū mā
a data Pro intellectu p̄mi no
tādū p̄mo Sicut dictū eſt pre
cepto p̄cedenti ita ſuo modo hic

eſt·Nō p̄mi motus ꝯcupie rei
aliene ꝓut ꝯſiſtūt infra limites
ſenſualitatis·ſiue ut p̄ueniunt
tōlit̄ deliberacōeꝫ rōnis·⁊ nul
lo mō a volūtate dependent non
ꝓhibētur aliq̄ mādato·nec il
lo modo ſūt pccā Sꝫ volūtatis
deliberatiuꝰ ꝯſenſus in dāmifica
cōeꝫ pximi p illicitā vſurpacō
nē tpaliū bonoꝝ eiꝰ ꝓhibetur
vltio iſto mādato Secūdo b
nōnō q̄ ſic aliene mulieris ꝯcu
piſcēcia ad actū veneꝛꝫ pōt du
plicit̄ cōſiderari ut p̄cedenti man
dato eciaꝫ tactū eſt· Ita ſimilit̄
ꝯcupia rei aliene a pximo pōt
duplicit̄ cōſiderai·vno mō ꝓut
ex ea oritur·⁊ cauſatur exterior
actꝰ illicite ſibi vſurpādi rē p
ximi ſui·ſiue rē alienā·Et illa cō
cupiſcēcia ꝓhibetur eadē pro
hibicōe q̄ ꝓhibetur actꝰ eiꝰ ex
terior·vicꝫ ſeptio p̄cepto·non
furtū facies Alio mō interior illa
volūtatis ꝯcupia deliberāta ꝯſide
ratur inq̄ntum ex ea nō ſeq̄tur
actꝰ exterior vſurpādi ſibi reꝫ
alienā·q̄ forte timet·verecūda
tur·ā non habꝫ oportunitateꝫ
Et ne q̄s illā ꝯcupiaꝫ interioreꝫ
ſolā ſine exteriori actu eā cōmit
tēs crederꝫ nō eſſe pccm: ipſam
dn̄s ſpāli p̄cepto ꝓhibuit ſcꝫ
decīo·non ꝯcupiſces rē pxi tui
Cum igr̄ in ſeptio p̄cepto ſint
multi modi iniuſte hoieꝫ dāmifi
cādi p exteriorē tpaliū illicitaꝫ